ÉRTESÍTŐ

AZ

UNITÁRIUS VALLÁSKÖZÖNSÉG ISKOLÁIRÓL

az 1888—89-ik tanévben.

A NEVELÉSÜGYI BIZOTTSÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

KOVÁCS JÁNOS,

IGAZGATÓ-TANÁR.

X. évfolyam.

KOLOZSVÁRTT.
AJTAI K. ALBERT (MAGYAR POLGÁR) NYOMDÁJA.
1889.

ÉRTESÍTŐ

AZ

UNITÁRIUS VALLÁSKÖZÖNSÉG ISKOLÁIRÓL

az 1888—89-ik tanévben.

A NEVELÉSÜGYI BIZOTTSÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

KOVÁCS JÁNOS,

IGAZGATÓ-TANÁR.

X. évfolyam.

KOLOZSVÁRTT.

AJTAI K. ALBERT (MAGYAR POLGÁR) NYOMDÁJA.

1889.

Horatius öt ódájának iskolai magyarázata.

Liber I. 1. (1—36 v.)

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum!
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse iuvat, metaque fervidis
Evitata rotis palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus.
Illum si proprio condidit horreo,
Quidquid de Lybicis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalicis conditionibus
Nunquam demoveas, ut trabe Cypriâ
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens otium et oppidi
Laudat rura sui; mox reficit ratas
Quassas indocilis pauperiem pati.
Est, qui nec veteris pocula Massici
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra iuvant et lituo tubae
Permixtus sonitus bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido
Venator tenerae coniugis immemor:
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.

Te doctarum hederae praemia frontium
Dîs miscent superis. Me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo; si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quodsi me lyricis vatibus inseres,
Sublimi feriam sidera vertice.

Jegyzések. Liber I. I. (r. 1—34.)

1. Atavis regibus. Magyarul megforditva mondjuk: „királyi ősöktől (származott.)“
2. Praesidium: őrség, pártfogás. Átv. „őrző v. pártfogó“ helyett. Igy Zsolt. XVII. 2. „Az úr az én erősségem és oltalmam“ és XXV. 1. „A mi istenünk oltalom és erő.“ — Itt a genetivussal egy értelmü meus jelzi, de dativussal is párosul, mint II. 1, 14.
3. Sunt quos. Magyarul egészen megfelelően: „Vannak a kiket.“ A nyugati nyelvekben nem levén meg ez a szólam, bajban vannak vele az interpresek.
4. pulverem...collegisse. Béporosodni = t. i. a szekerekkel felvert porral.
4. (quos) iuvat. (A kik abban gyönyörködnek, vagy (abban) lelik kedvöket.
5. evitata. A versenyzőknek a stadiumot több izben meg kellett s ennél fogva a meta-t kikerülni.
6. Terrarum dominos: a „deos“ jelzője.
7. Mobilium. Horatius a köznépet nem igen emliti némi ócsárló jelző (itt: „ingatag, csélcsap“) nélkül. Másutt: „plebs ventosa“ (Epist. I. 19, 37.) — „populus levis“ (Epist. II. 1, 103.) — „plebs misera“ (Sat. I. 8, 10.) — „plebi dissidens virtus. (Carm. II. 2, 13.)
8. Certat tollere: magyarul ezt is megforditjuk, mintha így volna: certatim tollet = vetélkedve magasztal fel.
— tergeminis. A „honor“ főképp háromféle volt, u. m. a curulis aedilisség, praetorság, consulság.
10. Lybicis (areis). — Synecdoche, e helyett: „bőtermésü.“
12. Attalicis. Syn., e h. dúsgazdag. Attalus (III.) roppant vagyonu király volt Pergamusban. Véghagyományában a „Római népet“ nevezte ki örökösének.
13. (nunquam) demoveas = soh'se veszed ki a sodrából. A vulg. dimoveas; de ezt mindig tulajdonképpi és concret értelemben — kimozdit, eltávoztat stb. — használják, holott demoveo-t átvittben is, mint itt és mint Ciceronál: vis...formidine animum...certo de statu demovet (Caecin. 15. (42.) — Ut ne quis te de vera et certa possit demovere sententiâ. (Act. Verr. I. 17. (52.)

13. trabe. — Trabs v. trabes átalában: gerenda. A hajó fő-gerendája a „gerincze" (carina, Kiel, Quill, Keel), ennél fogva per syecdochen „hajó" helyett is élnek vele.

13—15. Cypriâ, Myrtoum, Icariis, Africum, mindmegannyi Syecdoche.

14. pavidus nauta = mint félénk v. remegő hajós. Adverbialis szólam és nem appositio.

17. Bizonyos criticus a „rura" helyett „tuta"-t olvas. Bentley helyesli, de nem merte felvenni a szövegébe. Jól tette.

18. indocilis: adverbialiter. „Nem szokhatván" (a szegénységhez.)

19. Massici (i. e. vini): synecdoche. Massicus, jó boráról hires hegy.

20. solido. — Solidus átalában valami egészet v. teljest jelent. Solidus dies in specie: kellő foglalkozással töltött napot. „Hodiernus dies solidus est... totus inter stratum et lectionem divisus". Sen. Epist. 83.

23. aquae... sacrae. — „Egy szent folyam csendes kútfejénél". Lena ellentétet jelöl a zuhataggal. Aqua per synecdochen (genus pro specie), folyam. — sacrae: valamelyik istennek szentelt.

26. Sub Jove frigido = hideg ég alatt: azaz künn a hidegben.

27. immemor. A vadász annyira hódol szenvedélyének, hogy „eszébe se jut" otthon magára hagyott felesége.

28. (visa est) catulis. A dativus propositiós a szenvedő forma perfectumainál szokott constructió ablativus helyett.

29. teretes plagas. — „Kerekded" a háló annyiban, hogy körben van felállitva. Némelyek oda magyarázzák, hogy azért „teres" a háló, mivel a spárga vagy kötél, a miből kötik, az. E szerint téglából rakott kerek tornyot is négyszegünek lehetne nevezni! Ily ineptiát Horatiusnál nem tehetni fel.

30. Te. A vulg. és tán kettő hiján minden kiadás me-t ir és a te coniecturát átalánosan elútasitják, minthogy egy KI.-ban sincs nyoma. De e csak azt bizonyitja, hogy a hiba régiebb, mint a kezünkhöz jutott legidősebb KI. vagy Scholium. Lássuk, miért hiba a „me"? — A két me semmivel sincs indokolva; nem csak, hanem oly hibát tól a Horatius nyakára, a melyről, mondhatni, leginkább undorodott. Homerusról a legnagyobb dicséretet ezzel az egy jellemvonással fejezi ki, hogy „hic, qui nil molitur inapre!" (A. P. 140.) Azok a me... me-hez konokul ragaszkodó criticusok, kiadók és forditók pedig a legnagyobb ineptiát követtetik el költőjükkel, mert 1) mindenik hajlam, szenvedély, életmód stb. egy-egy vonással van jellemezve a költeményben, holott a „me" ismétlésével magának a költőnek kettő jut; 2) ez a kettő nem olyan, hogy a második az elsőnek folytatása, részletezése vagy feljebb fokozása volna; már pedig ilyet várnánk, ha azon egy személyre vonatkoznának; sőt 3) alig is vonatkozhatnak, mivel a „dîs superis mixtus az aristocratát, a populo secretus a nyárspolgárt (bourgeois) jellemzi; 4) nem képzelhetni, hogy ha magát béhozta a költő a jellegek sorába, azt, a kihez intézve van a köl-

losus) volt, midőn a kárhoztatott forradalom egyik főtényezője Octavianus) most Augustus még élt és uralkodott, alig szükség mondani. Ezt a veszélyességet rajzolja a 7—8. versben foglalt kép (incedis ... doloso), mely alatt nem csak közönséges hamu alatt rejlő tüzet, hanem a Vezuvból ki hányt csalóka (dolosus) azaz hültnek látszó hamuval fedett tüzes lávát is érthetni.

9—12. Értelme: „Az igaz, hogy a nagy munkád miatt a játékszin a te tragoediáidtól meg lesz egy ideig fosztva; de majd ha a köz-dolgokat (publicas res: könyvedet és hivatalos dolgaidat) rendbe hozod, ismét kezdesz költeni.

10. Desit. — Ezt nem kell parancsoló, intő vagy rábeszélő coniunctivusnak venni, hanem csak feltételesnek, mintha etiamsi volna előtte, — a nyelvtanokban: coniunctivus concessivus, melyet könynyen oda gondolhatni. Hasonló szolgálatot tesz az imperativus esto-éhoz.

12. Cecropio cothurno. — A tragicus szinészek magas sarku sarukban szoktak játszani, a miért a cothurnus a költőknél a tragoediát jelképezi. — Cecrops, Atticának legendaszerü legelső királya. A tragoedia Athenaeben kapta eredetét és tökélyesülését. Erre vonatkozik a cecropius mint jelző és per synec. „athenae-it“ teszen.

13. Insigne = jeles, kiváló. — Praesidium. — L. I. 1. 2. j. — maestus = búslakodó. — reus, általában: „alperes.“

14. consulenti, tanácskozó — curiae. — Itt = törvényszék, különben: senatus.

15. Laurus = babér (koszoru), mely Polliot mint hadvezért illette.

16. Dalmatico. — Pollio győzedelmes hadjárata a Dalmaták*) ellen. Kr. e. 36. évre esik. — peperit, metaph. e helyett szerzett (a c-quisivit, comparavit.)

17—24. Ez a két versszak P. történetirói tehetségét magasztalja. Olvasója t. i. a leirta eseményeket oly élénken képzeli, mintha valósággal folynának le előtte.

17. minaci = fenyegető; minthogy a kürt (cornu) hangja támadásra adott jelt, — murmure = bömböléssel. A kürt szava nem volt oly harsogó, mint a lituusé vagy tubáé, melyek trombitanemüek voltak.

18. perstringis = zúgatod v. kábitod

19. fugaces. — Itt = (az ellenségre) „rohanó.“

21. audire videor. — Ugy tetszik mintha hallanám (miképp buzditják) „a vezérek“ (katonáikat).

22. non indecoro. — Valamint futtatáskor a versenyzőt (l. I. 1, 3.) úgy az ütközetben is a hőst, ha a „por bészennyezi, nem disztelen.“ Ellenkező értelemben mondja a költő a piperőcz Parisról: adulteros crines pulvere collines. (C. I. 15, 20.)

---

*) A legújabb kiadók igy irják: Delmaticus, Delmatia, Delmatae. Ezt tanitja Velius Longus Kr. u. 150 körül élt grammaticus és bizonyitják inscriptiok.

23. e t — s u b a c t a = és hogy a világ meg van hóditva.
24. a t r o c e m = rideg, mord. — A két versszakbeli rajz főképp az Áfricában Thapsusnál vívott ütközetre vonatkozik, a mely végképp biztositotta Caesar diadalát. Kr. e. 43. s arra birta Catot, hogy kivégezze magát Uticában.

25—28. A Thapsusi csata szerencsétlen kimenetelét Hor. főként Júnónak tulajdonitja, mint a ki, legendaszerüleg, Áfrikát pártolta (a m i c i o r A f r i s) és a Romaiak iránt ellenséges indulattal viseltetett. De akár ő, akár más valamelyik (quisquis) hasonló érzelmü isten nem birván (i m p o t e n s) Romával „felhagyott volt" (c e s s e r a t) egy ideig a küzdelemmel, „nem torolta meg a föld elfoglalását (i n u l t â t e l l u r e), hanem most alkalmat adván neki a belső villongás, a „győzedelmesek unokáin" töltötte ki bosszuját s őket „vitte halotti áldozatul (i n f e r i a s) Jugurtha" árnyékának (m a n e s). És nem csak az ütközetben elesteket érti a költő, hanem kü lönösen azokat is, a kik a nagy csapás után maguk magukat végezték ki, mint Petrejus, Metellus Scipio, Cato. Ime, a mit magyarázatomban közbe szőttem, a nélkül is eszébe jut az Ó d a értesült olvasójának. És abban áll a valódi poesis, hogy többet képzeltet és gondoltat, mint a mennyit mond. Egyébaránt nem saját jelleme ez a költésnek, hanem közös a többi szépmüvészettel.

29—36. — A Thapsusi csatát elsiratva, a Római népnek a forradalomban szenvedett többi veszteségeire megy át a költő. De csupa helynevekkel való jelölések sem fért volna egy O d a keretébe; hát még költői jellemzések? Megforditja tehát a dolgot s azt kérdi: „hol nem volt gyászos veszteségünk?" A kérdés négyszer ismétlődik más más képbe öltöztetve. — Nyelvtani világositást nem igényel. Mert azt, hogy a „nem" a 34. versben az i g n a r a-ban s a 36-ban a c a r e t b e n rejlik, magyarázat nélkül is kitalálja Hor. olvasója, bárha kétli is némely commentator.

37—40. A költő megdöbben az igen felfeszitett hurokon s feddi Muzsáját, hogy miért kapaszkodik oly magasra?

Liber III. 1. (1—48. v)

Odi profanum vulgus et arceo.
Favete linguis! carmina non prius
Audita Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis
Clari Giganteo triumpho
Cuncta supercilio moventis.

Esto, ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis, hic generosior
Descendat in campum petitor,
Moribus hic meliorque famâ
Contendat; illi turba clientium
Sit maior: aequâ lege Necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.
Destrictus ensis cui super impiâ
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem eleborabunt saporem,
Non avium citharaeque cantus
Somnum reducent, — somnus agrestium
Lenis virorum non humilos domos
Fastidit umbrosamque ripam, —
Non Zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec saevus Arcturi cadentis
Impetus aut orientis Hoedi,
Non verberatae grandine vineae
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces aequora sentiunt
Iactis in altum molibus: huc frequens
Caementa demittit redemptor
Cum famulis dominusque terrae
Fastidiosus; sed timor et minae
Scandunt eodem, quo dominus, neque
Decedit aeratâ triremi,
Post equitem sedet atra cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis Achaemeniumque costum,
Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabinâ
Divitias operosiores?

Sokszor megujitott tiltakozása (pl. C. I. 6. III. 3. stb.) ellenére ismét magas tárgyba vág belé „imbellis“ lantjával Horatius. Következetlenségének, ha úgy nevezzük, csak örülhetünk, minthogy szüleménye nem csupán ez az egy pompás Óda, hanem még egynehány más következő is.

1. „Nem kell nekem“ (odi) az avatatlan köznép (profanum vulgus) és tartsa távol magát (arceo). — Még mikor magasztos hymnusba kezd Hor., akkor sem felejtheti undorodását a bárdolatlan néptől. (L. a föntebbi jegyz. C. I. 7.)
2. A hymnusszerü Óda mintegy áldozó szertartást képzeltet, a mily alkalommal mindenekelőtt ezt szokta kikiáltani a hirnök (praeco, Herold): „Kedvezzetek“ (a szertartásnak) „a nyelvetekkel“ (fauete linguis): azaz, tartsátok féken, nehogy oly valamit szóljatok, a mi az áldozás folyamát megszentségtelenitné, sőt baljóslatuvá tenné.
3. Musarum sacerdos = Én, múzsák papja. Poeta és próféta az őshajdonban összefolyó fogalmak.
4. Virginibus puerisque. Erkölcsi szabása és tartalma ezt az Ódát méltán intézteti a fiatalsághoz, melyről felteszi a költő, hogy nincs legalább javithatatlanul megromolva.
5. (regum) greges = alattvalók.
6. imperium est = imperant.
7. Giganteo triumpho = a Gigasok felett nyert diadalával.
8. Supercilio. — V. ö. Verg. Ae. IX. 105. (Jupiter) totum nutu tremefecit Olympum. De Homerusnál Il. I. 528.) és itt nem is kell hogy megbillentse a fejét Jupiter, hanem csak „szemöldöke“ mozdulata is elég, hogy megrendüljön a világ (cuncta).
9. Esto ut = Legyen bár, hogy sat. Közönségesen: Est ut. De e nem latin constructio és csak göröggel s ezzel is gyengén támogatják. Tegyünk egy jeles scholiestával akár est akár esto helyett sit-et s azonnal ott terem a tudvalevő coniunctivus concessivus. Akármint különbözzenek egymástól, versenyezzenek egymással az emberek, mindnyájoknak egy a végök.
10. Arbusta = a fácskák, melyekre Itáliában a szőlőt felfuttatják és kötözik — generosior = nemesebb.
11. petitor = hivatalkereső. — campum i. e. Martium, a hol a gyüléseket tartották és a tisztviselőket választották.
13. turba clientium. — A cliens fogalmát itt nincs hely magyarázni. Csak annyit jegyzünk meg, hogy egy római patricius mint patronus annál hatalmasabbnak érezte magát, minél több cliense volt; aztán szavazataikkal is biztoson rendelkezett.
14. Necessitas itt az, a minek okvetetlenül meg kell lenni és az ilyenre kényszeritő hatalam, a népies: muszáj. Más szavunk nincs reá. A „szükséges“ vagy „szükségképpi“ csak „nöthig“, de nem „nothwendig“.
15. sortitur = rendel el (kit korábbi, kit későbbi halálra); nem véve számba sem kor-, sem rangkülönbséget (aequâ lege).

16. urna. — Kettős szerepet visel: 1) mint sorsjegyeket rejtő edény; 2) mint hamuveder.
17. Destrictus = neki szegzett. — Mások szerint: „districtus". Haszontalanul vesződnek vele, hogy melyik a jobb olvasat; mert itt csak a „stringo"-t kell számbavenni. A praefixum (praepositio loquelaris) akár de, akár di legyen, itt mint számtalan esetben, nem változtatja az egyszerü ige értelmét. — Minden esetre a Damocles ismeretes történetére példálódzik a költő. Ide vonatkozik a „Siculà (dapes)" is, minthogy Dionysius, Siciliai tyrannus izletes, válogatott étkeket tálaltatott Damocles elé; de egyszersmind feje felibe egy neki szegzett, hegyes kardot függesztett; mely képet a mindnyájunkat „fenyegető halál" eszméje sugallott.
29. elaborabunt = eszközlenek.
11. Somnus agrestium....ripam fastidit. — Közbeszőtt mondat, melyre „somnum reducent" ád alkalmat. „Damoclesnek — ugymond — sem a madarak vagy cithera hangicsálása, „sem" (mert ez is oda tartozik) „a zephyrekkel szellőztetett Tempe nem szerzi meg az álmát; holott a „falusi" (békében, bátorságban élő) „ember" akár hol" („non fastidit humiles domos umbrosamque ripam") „csendesen alszik" (somnus lenis). A kiadók ezt a parentheticus szerkezetet nem sejtvén, pontozatukkal s magyarázatukkal olyast mondanak, hogy a szegény paraszt egy minden kényelemmel ellátott úri ágyban is jól alszik! Mintha egy alsó rendü hivatalkereső azt mondaná, hogy „nem bánja ha osztálytanácsosnak is nevezik ki."
25. quod satis est — szoross értelemben: „a mi nem felesleges"; tehát desiderantem q. s. e." = a ki nem vágyik az elegen tulra.
26. sollicitat = búsitja, szorongatja, aggasztja.
27. Arcturi cadentis... Hoedi orientis. Itt a „felkelés" alatt az ortus heliacus-t (a nap sugáraiból kibontakozó csillag reggeli megjelenését; a „lenyugvás" alatt a nap világába merülő csillag esteli elenyésztét (occasus heliacus) kell érteni. Az Arcturus ilyes nyugta október végére, a Hoedus (ma Capella) heliacus kelte junius elejére esik és azt hitték, hogy mind a két alkalommal szélveszes a tenger. Commentatorok tudatlan hallucinatioit nincs miért emlegessem.
30. mendax. — Mikor a termő föld (fundus) megcsalja gazdája reményét, méltán nevezhetni „mendax"-nak. — A nem termés okait a költő a fával (arbore) mondatja el, mint a mely hol (nunc) a sok esőzést (aquas), hol a nagy szárazságot (torrentia sidera), hol a tél rendkivüli mostohaságát (hiemes iniquas) vádolja (culpante) v. veti okul. Azonban, Pálnak mondják, Péter is vegye magára. A mondottak a mezei gazdát magát is érintik, a mennyiben szokások, minduntalan s minden körülmények közt, panaszolkodni.
33. Contracta... sentiunt. — A tengermelléki földek birtokosai, hogy több tért nyerjenek, a tengert beljebb szoritották, mi végett

temérdek kőtömeget (molibus) kellett a tenger mélyébe (in altum) hányni (iactis). Ezt a miveletet, melyet merész hyperbolával igy ád elé a költő: „még a halak is érzik, hogy szűkül a honuk“ gyakran tapasztalhatni hol egy, hol más tengeri kikötőknél és különös szép példáját Fiumenál. Hogy szobatudósnak eszébe nem jutott, azon nem csudálkozom; de hogy pl. egy commentator nem tudta, hogy „altus“ szintannyiszor tesz mélyet, mint magassat; meg azt, hogy a ház épitésekor nem dobálják vaktába a téglát és követ a falakra és annak következtében a „iactis in altum molibus“-t igy forditja: „altissimas moles extruunt“, azon méltán megütközhetni. Horatius megszokta válogatni a szavait s a hol akarta világosan kifejezte és megkülönböztette egyfelől a part szélesitését másfelől a reá rakott palota épitését. L. C. II. 18.

. . . . . , sepulcri immemor struis domos
Marisque Baiis obstrepentis urgues
Summovere littora
Parum locuplex continente ripâ.

34. Huc frequens . . . fastidiosus: az imént irt mivelet részletezése, melyben a demittit az előbbi iactisnak felel meg. — Redemptor = a vállalkozó épitőmester.

37. Fastidiosus = csömörlős, válogatós. T. i. az a földes ur, a ki eddigi birtokait már megunta és újabbakra, másnemüekre vágyik. Ha a dominus terrae itt emberre, az I. 1, 5. versben pedig istenre vonatkozik, azon nem kell megütközni; mert amott a terrae az egész föld kerekségét, itt a terrae egy bizonyos darab földet teszen. A költői jelzők nem oly természetüek, mint a tudomány műszavai! — minae = a sors fenyegetései, baljóslat.

40. post equitem sedet = egy nyergen ül a lovaggal.

41. dolentem a gyötrődőt. — V. ö. lelki fájdalom, fáj a lelkem sat. — Phrygius lapis. — A magyarázók és szótárak szerint „márvány“. De Plinius bizonyos kőnek irja, melyből égetéssel s páczolással ruhafestő szert készitettek. A következő „purpurarum“ ezt teszi valószinüebbé.

42. purpurarum . . . usus. — A sidere clarior jelző nem látszik illőnek az usus-hoz; de gondoljuk meg, hogy a fényűző a drága ruháknak mindennapi „viselésével“ akar tündökölni.

43. Falerna: synecd. — Falernum hires volt a boráról.

44. Achaemenium: synecd. = királynak való, királyhoz illő (drága, illatos kenőcs). — Achaemenes, Ó Persiai király, dynastia alapitója.

45. A classicus világban, nagy fényt űztek az előcsarnokokkal (atrium). Újabb-újabb alakokra (novo ritu) épitették és müvészies ajtófelekkel (postibus) látták el. Ezt a szokást örökölték főképp a gothus templomok.

48. operosiores = több bajjal járó.

Liber IV. 1. (1—40 v.)

Intermissa, Venus, diu
 Rursus bella moves? Parce precor precor:
Non sum qualis eram bonae
 Sub regno Cinarae. Desine, dulcium
Mater saeva Cupidinum,
 Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis. Abi,
 Quo blandae iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in domo
 Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi
 Si torrere iecur quaeris idoneum.
Namque et nobilis et decens
 Et pro sollicitis non tacitus reis
Et centum puer artium
 Late signa feret militiae tuae.
Et quandoque potentior
 Largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
 Ponet marmoream sub trabe citreâ.
Illic plurima naribus
 Duces tura, lyrâque et Berecinthiâ
Delectabere tibiâ
 Mixtis carminibus non sine fistulâ.
Illic bis pueri die
 Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
 In morem Saliûm ter quatiunt humum.
Me nec foemina nec puer
 Iam nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuvat mero
 Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu Ligurine, cur
 Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
 Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis

Iam captum teneo, iam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Jegyzések : Liber IV. I.

2. Bella, metaphora. Valakinek viszont szeretetét megnyerni akarni, költőileg a. m. várat ostromolni.
— Parce, itt = Hagyj békét!
4. Sub regno Cinarae, mikor Cinarának (hajdani szeretőmnek) hódoltam.
4—5. dulcium és saeva közt szándékos ellentét.
6. mollibus. Hogy a költő a saeva (kegyetlen: nem impius) Venusnak „szelid“ parancsot tulajdonit, nem következetlenség, sem ellenmondás. Ismertem egy uriasszonyt, a ki mérgében úgy megcsipte szobaleánya karját, hogy napokig tartó kék foltot hagyott maga után és oly mosolygó nyájas képpel, mintha csak szeretetből cirogatta volna.
— flectere: hajtani, azaz hajoltatni.
7. durum (me): (engem) elfásultat.
8. blanda: hizelgő.
— revocant: hínak vissza. Az istenek szerették olykor helyet változtatni (V. ö. sperne dilectam Cypron sat.): hol egyik, hol másik templomukat látogatták meg.
9. tempestivus: korszerü.
— in domum: Bentley óta accus.; régebben: in domo, a mi persze jobban illik a „comissabere“-hez. De ha az igét így magyarázzuk: comissatum ibis, nem szükség görög constructiohoz folyamodni a domum igazolása végett.
10. purpureus azt is teszi: fényes, ragyogó; tehát átv. ért. = aranyos, mint Nala és Danajantiban (I. 18.) a hol éppen ily átvitel van.
— ales, nem főnév, hanem névmellék; még pedig adverbialis értelemben: = repülve.
12. iecur. A görög és római költőknél nem csak a sziv az érzelmek és indulatok tanyája, hanem a máj is. V. ö. Anacr. 12. (P. Th. kiad.) Hor. Carm. I. 13. és 25. Magyarban is használjuk: jó v. rosz mája van.
13. decens = deli. Némelyek szerint = formosus, de Suetonius megkülönbözteti: „pulcher ac decens.“ Domit. 18.
14. sollicitis (reis). Megszorult (vádlott). Ugy látszik, ügyvéd volt Paullus Maximus és bajosan lehetett az Óda irásakor 20 éves, mint Walkenaer állitja. — A „non tacitus“, litotes: ékesszóló helyett.
15. centum artium (puer). Magyarul: ezermester; itt, a szerelem dolgában.
16. Signum, katona csapat (manipulus) zászlaja.

16. late feret, sokfelé elhordozza.
18. largis (muneribus). Bentley óta a kiadóknál: largi, miszerint az aemuli-ra vonatkoznék. Szükségtelen változtatás ámbár Kl.-okkal is támogatják; mert Paull. M. az ajándékokat nevette ki, mint a ki különbeket birt adni.
20. marmoream t. i. Venerem.
— citreâ. — A temploma gerendái czitrom fából, melyet Afrikából kellett hozatni, készültek.
22. köv. Az ablat. a legtekintélyesebb Kl. olvasata. A vulg. lyrae- és Berecintiae tibiae olvasata akár genetivusnak, akár dativusnak vesszük csak erőltetve ád értelmet.
28. Saliûm azaz Saliorum. A Saliusok Mars tánczos papjai voltak. Az istenek tisztelete sok esetben tánczczal járt.
30. spes animi credula mutui, a viszont szeretet hiu reménye.
31. me non iuvat = nem nekem való.
34 rara lacrima, csak cseppenként hulló könyü.
36. cadit lingua, eláll a különben elég beszédes nyelvem.
38. te volucrem, tégedet, a ki futsz előlem, v. a kit nem birok utólérni.
40. dure, kérlelhetetlen. — Ismét antithesist kell számba venni a dure és volubiles közt.

Epodon Liber.

Ibis Liburnis inter alta navibus
Amice propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire Maecenas tuo.
Quid nos, si te vita superstite
Jucunda, si contra gravis;
Utrumne iussi persequemur otium
Non dulce ni tecum simul,
An hunc laborem mente laturi, decet
Quâ ferre non molles viros?
Feremus et te vel per Alpium iuga
Inhospitalem et Caucasum,
Vel Occidentis ad ultimum sinum
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuvem meo,
Imbellis et firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui maior absentes habet.
Ut adsidens implumibus pullis avis

Serpentium allapsus timet
Magis relictis, non uti sit auxilî
Latura plus praesentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuae spem gratiae,
Non ut iuvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascua,
Nec ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangant moenia.
Satis superque me benignitas tua
Ditavit; haud paravero,
Quod aut avarus ut Chremes terrâ premam
Discinctus aut perdam nepos.

Jegyzések. Epodon Liber. (I—34)

Czím, igazi: Carminum Liber V. volna; hogy ki? mikor? miért? cserélte helyette a most szokottat, senki sem tudja, ámbár a commentátorok és szótárirók többnyire úgy teszik magukat, mintha tudnák. Mivel véleményük mind csak hozzávetés, elég lesz itt az eredeti adatokat jegyezni fel. Epodos (επωδος); 1) a három-három versszakra (stropha) osztott, lyrai költeménynek 3-dik, 6 ik, 9-ik sat. strophája; 2) a dalok, balladák sat. versszakainak untalan ismételt utolsó sor verse. 3) Némely latin grammaticusok (Victorinus, Diomedes) szerint két soros iambicum metrum, melyben a 2-dik rövidebb az 1-sőnél; 4) bűbájos, varázsló. Nó már, az 1) és 2) értelmét ide nem alkalmazhatni. A 3-ra nézve annyi igaz, hogy Archilochus görög lyrikus ily metrumban irta marós gúnyversezetét követelt apósa Lycambes ellen, a ki e miatt szégyenében és boszuságában felakasztotta magát. És az is igaz, hogy az Ep. Liberben a 11 első Óda (és csakis ezek) ily metrumban van irva, s mindezek, mind a többiek közt elég marós van. De a 4-dik jelentést is eszünkbe juttatja a 3. 5. és 17. Óda, melyekben Canidia nevü boszorkányról van szó Alkalmazhatóságát egy magyarázó sem sejtette.

1. Ibis = elmégysz.
2. Liburnis. Liburni itt kisded, gyors hajók neme; különben egy tengermelléki Myriai nép neve. Ennek kalózság volt az életmódja, s tőlük tanulták a Rómaiak az imént emlitett hajók alakját és szerkezetét. — Inter alta navium propugnacula = a magass hadihajók közzé. Igy és nem között, ámbár a szótárak (németek és magyarok) inter-nek csak ezt a jelentést adják. Igaz, hogy jóval gyakoribb is, de számos hely van, a hol csak

közzé-vel fordithatni, hogy jó értelme legyen a mondatnak. Tanusitsák példák. Quos (Herculem et Pollucem) inter Augustus recumbens. = A kik közzé oda ülve sat. (Hor. C. III. 3. st.) — Nemus inter pulcra satum tecta = a fedelek közzé ültetett berek (H. C. III. 10, 5—6.) — Cadat dura inter pericla = sanyaru veszélyek közzé jusson (Hor. Sat. I. 2, 40.) — acres inter numeretur = számitsák az erélyesek közzé. (H. Sat. I. 3, 60.) — Éppen igy Plinius (Epist. VIII. 12.) inter seculi ornamenta numerandus. —Venisse (te) in Falcarios . . . in Lecca domum (Cic. Catil. I. 4, (8.) A Lecca háza a kaszaművesek utczájában volt és Catilinának az utczába — a kaszamüvesek közzé kellett jönni, hogy a L. házába juthasson. Igy Livius (XXXV. 41.) porticum inter lignarios fecerunt = a csarnokot a lignariusok közzé épitették. — manus interque ora parentum . . visus fundere lumen apex (Verg. II. 681.); hol a fundere „közzé"-t kíván, szintúgy, mint ebben: tibicines inter exercitum positi (A. Gell. I. 11.) a positi. — (Darii uxor) inter socrus et filiarum manus collapsa erat = . . . kezei közzé hanyatlott vala (Curt. IV. 10). Az ige jelentése legtöbbnyire kimutatja, hogy között v. közzé értendő-é? Ebben az Ódában, ha az elsőbbet fordítnák, nem lehetne tudni, hová indult Maecenas.

5. quibus ere. — Rendezve: quibus vita, si te superstite iucunda (est), contra gravis (esset.)

7. Utrumne . . . viros. — Ezt a faciamus-sal kiegészitett quid nos utánra kell közetlenül gondolni.

9. laborem mente laturi; azaz, el akarván kisérni barátját a háboruba, nem a testi törődés áll előtte, hanem az a gondolat, hogy őt veszélyben látja untalan forogni. — A következő „pectore"-t (14. v.) átvitt értelemben kell venni = animo.

14. sinum = zugába.

15. Roges sqq. — Roges, coniunct. concessivus: „ha kérded". Itt az előbbi pluralis singularissá van változtatva, s a 18. vbeli absentes már nem Horatiusra egyedül vonntkozik, hanem általános sententiával akarja a költő egy szép hasonlattal béfejezni, hogy barátainkat, ha távol vagyunk tőle, inkább féltjük, semmint ha szemünk előtt van állandóan.

20. allapsus = odasíkamlás. A kigyó természetét festő szó, mely sokkal proprius-abb, mint invasio vagy impetus lett volna. A kigyóról használja Livius (XXV. 16.) is: ad exta sacrificio perpetrato angues duo allapsi edere iecur. — Vergilius pedig (Aep. 1. r. 578. és XII. 319.) a nyilról.

21—22. non ut . . . praesentibus. Rendezzük igy: Non ut, praesentibus, plus auxilii sit latura = Nem, mintha a szeme előtt valóknak sat.

25. Okát adván Hor. az előbbiekben, hogy miért akarja elkisérni barátját a hábcruba, szükségesnek látja az ellen is tiltakozni, mintha nétalán haszonlesés is inditná a bajok elviselésére, mintha t. i.

előbbi adományai után még többet is várna Maecenástól. Ezzel alkalmat veszen, hogy megint reá térjen sokszor tárgyalt kedvencz thémájára, a kevéssel megelégedés dicséretére, a mivel az Óda bé is végződik.

26. aratra nitantur. — Szántáskor tulajdonképp nem az „eke“, hanem az eleibe fogott marha (illigati iuvenci) „erőlködik“. De a cselekvénynek a szerszámra való átvitele nem csak a költésben, hanem a közbeszédben is gyakori. „Nem vág a kés, — nem fog a fürész, — kemény a föld, nem bir vele az eke.“ V. ö. (Sat. I. 1, 43): (Milia frumenti tua) triverit area (centum). — „meis(iuvencis)“ helyett Bentley mea (aratra)-t vélt javitni s az újabb kiadók vaktában utána mentek. Ellenben (27—28. v.) a „(Calabris) passcuis“-t (Lucana) pascua“-ra változtatta. Mind a kettőt nagyon gyarló érvekkel támogatja. A követelt javitás merőben szükségtelen. Haszontalan is, mert a dolog értelme csak az marad. A kutatók tekintélyesebb része a vulgata betü mellett szól.

27. ante sidus fervidum = mielőtt beáll a forró nyár. Marhatenyésztők a gulyáikat az alföldről havasos helyekre szokták nyaralni hajtani.

29.—30. Neque ut..... moenia = Sem hogy falusi lakom utólérje (tangat) a magass Tusculum Circéi falait. Tango-t így magyarázva nem leljük sem a szótárakban, sem a commentatoroknál. V. ö. (C. I. 1, 38) feriam sidera = felérek a csillagokig. — „Circaea moenia“ arra vonatkozik, hogy Tusculum városkáját (oppidum) a hagyomány szerint Telegonus, Ulysses és Circe fia épittette.

34. Discinctus = gondatlan, léha — nepos = pazarló, különösen az, a ki örökségben vagy más módon kapott, de nem magaszerezte vagyont elvesztegeti (perdat). „Nepos“ ebben az értelmében nem rokon az „unoka, maradék“ sat. jelentésüvel, hanem idegen, egy Római grammaticus (Festus de verborum significatione) szerint etruscus szó.

Dr. Brassai Sámuel,
isk. felügyelő gondnok.

A) KOLOZSVÁRI FŐTANODA.

I. Főfelügyelet.

Az iskola feletti felügyeletet gyakorolja az „Egyházi Főtanács“; közvetlen pedig a Kolozsvártt székelő „Egyházi Képviselő Tanács.“

II. Iskolai igazgatóság.

Elnökök: Felügyelő gondnokok: Dr. Brassai Sámuel, egyetemi nyug. tanár, a M. T. Akad. r. tagja.
„ „ Hajós János, miniszteri tanácsos.
„ „ Kőváry László, a Magy. Tud. Akad. l. tagja.
„ „ P. Horváth Kálmán.
Előadó: Kovács János, igazgató.
Jegyző: Kanyaró Ferencz.
Tagjai: a felügyelő gondnokok és a rendes tanárok.

a) Végrehajtó közegek.

Igazgató: Kovács János.
Iskola főnök: Nagy Sándor, papjelölt.
Ellenőr: Dézsi Mihály, papjelölt.
Iskola-gazda: Göncz Mihály, III. éves papnöv.

b) Iskolai esküdtszék.

Elnök: Nagy Sándor.
Tagok: Dézsi Mihály papjelölt, Kádár Lajos, Gál József III., Józan Miklós, Pázsint Mihály, Kiss Aladár, Máthé Lajos II, Vári Albert, Lőrinczi Dénes I. papnöv.

III. Iskolai kórház.

Rendes orvos: Dr. Bartók István.
Felügyelő: Kovács János igazgató-tanár.

IV. Tanári és tanitói személyzet s az általuk előadott tantárgyak.

a) A papnevelő intézetben.

Sorszám	Tanár v. tanitó neve	Kinevezetés ideje	Tantárgyak, melyeket előadott	Osztályok, melyekben előadott	Órák száma hetenként	Órák száma összesen	Észrevételek
1	*Ferencz József,* püspök és r. tanár.	1857 püspökké választatott 1876.	Symb. theologia. Unitár. egyh.-tört.		2	6	A valláközönség iskoláinak főfelügyelője
			Paptan, Liturgika . . .	III.	2		
			Egyházi szónoklattan . .	I.	1		
			Szónoklati gyakorlatok	I. II. III.	1		
2	*Nagy Lajos,* r. tanár.	1857	Egyet. egyh. történelem	I. II.	3	3	Lásd alább
3	*Kovács János,* r. tanár.	1872	Angol nyelv	I.	2	6	Lásd alább
				II.	2		
				III.	2		
4	*Péterfi Dénes,* lelkész és r. tanár.	1876	Theol. Encyclopaedia	I. II. III.	1	1	Kolozsdobokaköri jegyző, a „K. Magvető“ szerkesztője, az ifj. „olv. önképzőkör“ védnöke.
5	*Boros György,* r. tanár.	1879	Héber nyelv	I.	3	13	Főtanodai könyvtárnok, tanügyi jegyző, a papn. „Önképző-körének“ védnöke.
			„	II.	2		
			Erkölcstan	II. III.	2		
			Bibliai bevezetés . .	I. II.	3		
			Bibliai theol.	I. II.	3		
6	*Mózes András,* lelkész és r. tanár.	1881	Unitárius egyházjog	I. II.	3	3	Pénzügyi jegyző.
7	*Dr. Bartók István,* óraadó tanár.	1881	Egészségtan	III.	2	2	Lásd alább
8	*Iszlai Márton,* szaktanító.	1888	Harmonia	I. II. III.	2	2	Lásd alább

b) A gymnasiumban.

Sorszám	Tanár v. tanító neve	Kinevezetés ideje	Tantárgyak, melyeket előadott	Osztályok, melyekben előadott	Órák száma hetenként	Órák száma összesen	Észrevételek
1	*Kovácsi Antal,* r. tanár.	1857	Latin nyelv	V. VI. VII. VIII.	4 4 3 3	14	Közigazgatási jegyző.
2	*Papp Mózes,* r. tanár.	1857	Mennyiségtan	IV. V. VI. VII. VIII.	3 3 3 3 2	14	A VIII. osztály főnöke
3	*Nagy Lajos,* r. tanár.	1857	Görögnyelv " Irálytan Költészettan Szónoklattan	VII. VIII. IV. V. VI.	2 2 3 3 2	12	Egyh. főjegyző, kolozsdobokakö-ri esperes és a dalárda védnöke.
4	*Benczédi Gergely,* r. tanár.	1866	Fizikai földr. Természettan Ásványtan	III. VII. VIII. V.	2 4 4 3	13	Egyh. pénztárnok a természettani szertár őre és a VII. oszt. főnöke.
5	*Kovács János,* r. tanár.	1872	Magyar történelem Egyetemes történelem Szónoklati gyakorlat	VIII. VII. VI. VI. VII. VIII.	3 3 3 1	10	Igazgató-tanár, kórház-felügyelő, a kolozsvári m. k. tud -egyetemen az angol nyelv m. t. és a „K. Magvető" szerkesztője. Lásd fennebb.
6	*Ulár Pál,* r. tanár.	1873	Görög nyelv Latin nyelv	V. VI. IV.	5 4 5	14	Az V. és VI. gymn. o. főnöke s az alosztályuak olvasó egyletének védnöke.
7	*Péterfi Dénes,* lelkész és r. tanár.	1876	Hittan Hittan Bölcselem Prédikáczió	VIII. VI. VII. VIII. VI. VII. VIII.	1 2 3 1	7	Lásd fennebb
8	*Boros György,* r. tanár.	1879	Erkölcstan	V.	1	1	A vasárnapi vallásoktatás vezetője.

Sorszám	Tanár v. tanitó neve	Kineveztetés ideje	Tantárgyak, melyeket elő-adott	Osztályok, melyek-ben elő-adott	Órák száma heten-ként	Órák száma összesen	Észrevételek
9	*Mózes András,* lelkész és r. tanár.	1881	Magyar irod. történelem	VIII	3	3	Lásd fennebb.
10	*Dr. Bartók István,* óraadó tanár.	1873	Állattan Egészségtan	VI. VII.	3 2	5	A kolozsvári polgári iskolában r. tanár.
11	*Benedek Áron,* óraadó tanár.	1874	Növénytan	IV.	3	3	A kolozsvári m. k. tanitónőképezde r. tanára.
12	*Grátz Mór,* óraadó tanár.	1888	Németnyelv	VI. VII. VIII.	3 3 2	8	Kolozsvári ágost. ev. lelkész.
13	*Kanyaró Ferencz.* okl. helyettes tanár.	1886	Magy. Irod. t. Magyarnyelv Történelem	VII. I. II. III. IV.	3 4 4 3 2	16	A IV-ik gymn. o. főnöke.
14	*Boros Sándor,* okl. helyettes tanár.	1887	Rajz. geom. Számtan	I. II. III. IV. I. II. III.	8 8	16	A II-ik gymn. o. főnöke.
15	*Borbély György,* helyettes tanár.	1883	Latin nyelv	I. II. III.	6 6 5	17	Tanárjelölt, a III. gymn. oszt. fő-nöke
16	*Marzloff Camilló,* szaktanitó.	1886	Német nyelv	III. IV. V.	4 3 3	10	Bölcsészetkari hallgató
17	*Nagy Sándor,* tanitó.	1888	Vallás Földrajz " "	I. II. III. IV. I. II. III.	4 3 3 3	13	Papjelölt és isk. főnök; az I. gym. főnöke.
18	*Kővári Endre,* szaktanitó.	1870	Szabadk. rajz	I. II. III. IV.	1—1	4	Képiró.

Sorszám	Tanár v. tanitó neve	Kinevezetés ideje	Tantárgyak, melyeket elő-adott	Osztályok, melyekben elő-adott	Órák száma hetenként	Órák száma összesen	Észrevételek
19	*Iszlai Márton,* szaktanitó.	1888	Harmonia Egyházi és műének Orgona	VI. VII. VIII. I. II. III. IV. V. Önkénteseknek	2 3 2	7	A kolozsvári unitárius ekklézsia kántora
20	*Móricz Ferencz,* szaktanitó.	1884	Szépirás	I. II. III.	1	1	Lásd alább
21	*Albert Károly,* szaktanár.	1883	Testgyakorlat	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII.	2 2 2	6	Torna-tanár a városi tornavivodában

c) Az elemi iskolában.

Sorszám	Tanár v. tanitó neve	Kinevezetés ideje	Tantárgyak, melyeket elő-adott	Osztályok, melyekben elő-adott	Órák száma hetenként	Órák száma összesen	Észrevételek
1	*Dézsi Mihály,* tanitó.	1887	Minden tantárgyat a	4. el. o.	16	16	Pap- és tanárjelölt, ellenőr s a 4. e. oszt. főnöke.
2	*Gálfi Lőrincz,* tanitó.	1888	Minden tantárgyat a	3. el. o.	16	16	III. éves papnöv. s a 3. e. o. főnöke.
3	*Móricz Ferencz,* okl. tanitó.	1884	Minden tantárgyat az Rajz Irás	1. 2. e. o. 3. 4. e. o. 3. 4. e. o.	16 2 1	19	Az 1. és 2. e. o. főnöke.
4	*Máté Lajos.*	1888	Egyházi ének	1—4. el.	2	2	II. éves papnöv. és segédkántor

V. Magán-tanitás.

Főtanodánkban magántanitási rendszer van benlakással. Iskolai törvényeink értelmében magántanitói felügyelet alatt állanak — az igazgató ellenőrzése mellett — az öt gymn. oszt. és a négy elemi oszt. növendékei.

Magántanitással foglalkoznak: a tanárjelöltek, köztanitók, papjelöltek, papnövendékek és a gymnasiumban a felosztályuak.

A kik javadalomban részesülnek, kötelesek a fizetésre képtelen zegény tanulók közül egynek oktatását ingyen elvállalni.

VI. A tanterv táblázatos átnézete.

a) A papnevelő intézetben.

	Osztályonként heti óraszám			
	III.	II.	I.	Együtt
Erkölcstan	3	3	—	6
Az unitárius egyház történelme és Symbolica theologia (félév. tant.)	2	—	—	2
Bibliai bevezetés	—	2	2	4
Theol. Encyclopoedia	1	1	1	3
Paptan és egyházszertartástan (fél éves tantárgyak)	2	—	—	2
Bibliai theologia	—	3	3	6
Egyháztörténelem	—	3	3	6
Unitárius egyházjog és házasságtan	—	3	3	6
Héber nyelv	—	2	3	5
Angol nyelv	2	2	2	6
Egyházi szónoklattan	—	—	1	1
Szónoklati gyakorlatok . . .	1	1	1	3
Egészségtan	2	—	—	2
Műének	2	2	2	6
	15	22	21	58

Megjegyzés: A papnöveldei tanfolyam összes tantárgyai közül a vallásbölcsészet, bölcsészettörténelem, dogmatica theologia, egyetemes egyházjog váltakozás nyomán nem adattak elő.

b) A gymnasiumban

	Osztályonként heti óraszám								
	VIII.	VII	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.	Együtt
Vallástan	1	2	2	1	1	1	1	1	10
Magyar nyelv .	3	3	2	3	3	3	4	4	25
Latin nyelv . .	3	3	4	4	5	5	6	6	36
Görög nyelv . .	2	2	4	5	—	—	—	—	13
Német nyelv . .	2	3	3	3	4	4	—	—	19
Történelem . .	3	3	3	—	2	—	—	—	11
Földrajz	—	—	—	—	—	3	3	3	9
Természetrajz .	—	—	3	3	3	—	—	—	9
Természettan .	4	4	—	—	—	2	—	—	10
Mathemathika .	2	3	3	3	3	2	3	3	22
Bölcsészet . . .	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Egészségtan . .	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Rajz. geometria	—	—	—	—	2	2	2	2	8
Szépírás	—	—	—	—	—	1	1	1	3
Tornászat . . .	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Szabadkézi rajz	—	—	—	1	1	1	1	1	5
Műének	2	2	2	1	1	1	1	1	11
Egyházi ének .	—	—	—	1	1	1	1	1	5
	27	29	28	27	28	28	25	25	217

c) Az elemi iskolában.

	Osztályonkénti heti óraszám				
	4.	3.	2.	1.	Együtt
Vallás	2	3	3	3	11
Magyar nyelv	4	3	4	—	11
Beszéd- és ért. gyakorlat . . .	—	—	—	2	2
Irva-olvasás	—	—	—	4	4
Földrajz.	3	3	2	—	8
Számtan	4	4	3	3	14
Természetrajz	3	3	3	3	12
Irás	1	1	1	1	4
Rajz	2	2	1	1	6
Ének	1	1	1	1	4
	20	20	18	18	76

VII. A tanterv és tananyag mindkét félévre vonatkozó vázlatos kimutatása.

a) A papnevelő intézetben.

III. éves papnövendékek.

Erkölcstan: A tanár előadása után. A magyar irodalomban megjelent erkölcstani müvekről egy-egy tanulmányt irtak. Het. 2 órán.

Symbolica theologia: Székely Mózes kézirati tankönyve nyomán. Első félévben. Het. 2 órán.

Az unitárius egyház történelme: K. k. Ferencz József kézirati tankönyve. Első félév. Heti 2 órán.

Theol. Encyclopoedia. Hagenbach nyomán. Het. 1 órán.

Paptan (Cura pastoralis): K. k. Ferencz József kézirati tankönyve. Második felév. Het. 2 órán.

Egyház-szertartástan (Liturgica): K. k. Ferencz József kézirati tankönyve. Második félév. Het. 2 órán.

Egyetemes egyháztörténelem: K. k. Varga Lajos. A keresztyén egyház történelme II. k. Het. 3 órán.

Angol nyelvtan: K. k. mindkét félévben Ransbourg olvasó könyvéből forditások magyarra s magyarból angolra. Het. 2 órán.

Egészségtan: K. k. Erisman: Egészségtan. Iskola-egészségtan, a talaj, épitési anyagok. Iskolák berendezése, világitás, szellőztetés, fütés, az iskola butorzata, árnyékszékek, az iskoláknak vizzel való ellátása. Iskola kötelezettség. Ruházat, az alvás, tanidő beosztása, túlterhelés, isk. büntetések. Het. 2 órán.

Szónoklati gyakorlatok: Félévenként 3 házi dolgozat és egy-egy szóbeli előadás. Het. 1 órán.

Harmonia. Het. 2 órán.

II. éves papnövendékek.

Bibliai theologia. Ó testamentumi rész. A tanár előadása után. Irásbeli tanulmányt irtak a tanulók a Deutoronomiumi törvény vallási intézkedéseiről.

Erkölcstan. Mint a III. évesek.

Bibliai bevezetés: Ó testamentumi rész. Az összes kano nikus könyvek ismertetése és irodalom történelme. Irásbeli tanulmányt készitettek a tanulók Sam. I. könyvéről. Het. 3 órán.

Unitárius egyházjog és házasságtan: K. k. Mikó Lőrincz kézirati tankönyve. Het. 2 órán.

Theol. Encycl. Het. 1 órán (a harmad évesekkel).

Egyetemes egyháztörténelem: Mint a harmadévesek.

Héber nyelv: K. k. Ballagi Goldzieher Héber nyelvtan. A nyelvtan syntaktikai része. Olv. és magyaráztatott a Gen. I—IV. r. XV. r. Deut. V—VIII. r. Het. 2 órán. A tanulók összehasonlitó birálatot irtak a 10 parancsolat héber szövegéről.

Angol nyelv: k. k. Dallos Gyula „Angolnyelvtan.“ Het. 2 órán.
Szónoklati gyakorlatok: Félévenként 3—3 házi dolgozat és egy-egy szóbeli előadás. Het. 1 órán.
Harmonia: Het. 2 órán.

I. éves papnövendékek.

Bibliai theologia: Mint a II. évesek.
Bibliai bevezetés: Mint a II. évesek.
Unitárius egyházjog és házasságtan: Mint a II. évesek.
Theol. Encycl.: Mint a II. és III. évesek.
Héber nyelv: K. k. Ballagi-Goldzieher Héber nyelvtana. A nyelvtan elemei. Irásbeli gyakorlatok. Gen. VI—VII. részei exegetálva. Gen. VI. 9—22. önálló, irásbeli dolgozat készittetett Het. 3 órán.
Angol nyelvtan: Dallos Gy. Kézi könyve szerint. Hetenként 2 órán.
Egyházi szónoklattan: Mitrovics Gyula kézi könyve után. Het. 1 óra.
Szónoklati gyakorlatok: Félévenként 3—3 házi dolgozat és egy-egy szóbeli előadás. Het. 1 órán.
Harmonia: Het. 2 órán.

b) A gymnasiumban.

VIII. gymn. osztály.

Vallástan: K. k. első félévben Ethika. Télfi Ethikája után. Második félévben: Unitárius egyháztörténelem. Ferencz József unitárius egyháztörténelme. Het. 1 órán.

Magyar nyelv. Magyar irodalomtörténet: K. k. Beöthy Zsolt Magyar irod. története. II. köt. egészen. Irásbeli dolgozat volt egész évben 7 házi, 1 érettségi és 3 közórai. Feladatok voltak: A lefolyt tanév erkölcsi tanusága (ért.) Az ember szellemi tökéletesedésre van teremtve. (szónoki besz.) A történelem tanulásának haszna (ért.) Az 1820-as években minő viszonyok közt vette kezdetét a nemzeti irodalom s minő eredménynyel politikai s mivelődési tekintetben (irod. tört. korrajz) Közönyösségről. (ért.) Emlékbeszéd Henszlman J. felett. Párhuzam a túlszerénység és önhittség káros volta felett. Közórai dolgozatok: Festése egy tengeri viharnak (erőnyi nagyszerüség.) Egy isteni-tisztelet leirása (példa az ünnepélyesre.) Egy tavaszi est (a kellemesre.) Het. 3 órán.

Latin nyelv. K. k. I. félév: Tacitus: Agricola és Germania; II. félév: Horatius válogatott költeményei; de arte poetica, epistola ad Pisones; Satirarum lib. II. Satira VI. Házi dolgozatul egész évben Cicero: De Amicitia magyarra forditása. Heti 3 órán.

Görög nyelv: K. k. Phaidon Platontól mindkét félévben. Het. 2 órán.

Német nyelv: K. k. Olvasókönyv: Heinrich Deutsches Lehr u. Lesebuch III. kötet. Az irod. történetből: Klopstock, Lessing,

Wieland, Herder, Göthe és Schiller élete és működése, német nyelven bemutatva. „Tell“ I. jel. v. 184 versnek forditása, nyelv és széptani és tárgyi magyarázatokkal. Irásbeli s helyesirási gyakorlatok. Het. 2 óra.

Történelem. Magyarország történelme. K. k. Dr. Ribáry Ferencz „Magyarország oknyomozó történelme.“ I. félévben: A mohácsi vészig 1526. II. félévben: 1526-tól napjainkig. Ezzel kapcsolatban a magyar alkotmánytan fejlődésének s a nemzeti művelődésnek történelme is előadatott. Het. 3 órán.

Természettan: K. k. Kisérleti természettan. Abt—Kunze K. I. félévben: Hangtan, fénytan. II. félévben: Hőtan, villamosság, delejesség. A kosmographia elemei. Het. 4 órán.

Mathematika. K. k. Mocnik-Szabóky Algebrája és geometriája. I. félév: progressiók, ezeknek a kamatos kamat számitásra való különbféle alkalmazásai. Combinatiók és binominalis együtthatók. Permutatiók és variatiók. II. félév: Trigonometria. Het. 2 órán.

Bölcselem. K. k. I. félévben: Lélektan. D. Brassai Sámuel kézirati lélektana. II. félévben: Logika. Dr. Rrassai Sámuel logikája. Het. 3 órán.

Tornászat: Het. 2 órán.

Harmonia: Het. 2 órán.

VII. gymn. osztály.

Vallástan. Hittan. K. k. Ferencz József kézirati hittana. Het. 2 órán.

Magyar nyelv. A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése a pogány kortól a nemzeties költészet koráig, 1820-ig. K. k. Beöthy Zsolt Magyar irod. történet. I. kötet. Havonként egy irásbeli házi dolgozat. Feladatok: A tanulásról. (Elmélkedés.) Hún mondák. Heltai Gáspár élete és irod, munkássága. Zrinyi lelkesitő beszéde a kirohanáskor. A viz körútja a természetben s e közben végzett munkája. Hazaszeretet. (Oratio.) Kölcsey Ferencz s a Parainesis. Tetszés szerinti tanulmány a tárgyalt irók valamelyikéről. Het. 3 órán.

Latin nyelv. K. k. I. félév: Cicero de imperio Pompei és II. félév. Virgilius Aeneis lib. I. és. II. Het. 3 órán.

Görög nyelv. Homer Odysseajából I. és II. ének, I. és II. félévben. Het. 2 órán.

Német nyelv: Olvasókönyv: Heinrich, Deutsches Lehr u. Lesebuch II. kötet. 11 hosszabb s rövidebb költemény forditása s elemzése, tárgyi s széptani magyarázatokkal és a költeményeknek könyv nélküli gyakorlása, valamint több prózai mű olvasása s forditása; végre 170 „idiotismus“ betanulása. Irásbeli — s helyes irási — gyakorlatok. Het. 3 órán.

Történelem: Világtörténelem. Dr. Ribáry Ferencz „Világtörténelem“ czimü tankönyve nyomán. I. félévben: Középkor. II. félévben: Uj-kor, kapcsolatosan a müvelődés-történelemmel s megfelelő térképekkel.

Természettan. K. k. Kisérleti természettan, Abt-Kunze K. I. félév. A fontosabb vegytani elemek és vegyek. Bevezető alapfogalmak. A testek közös tulajdonai. A mozgás és erőtan általános törvényei. II. félév: A szilárd, cseppfolyós és légnemü testek mechanikája.

Mathematika: K. k. Mocnik Szabóky „Mértana". I. félévben: A síkmértan alakitási és számitási feladatokkal. II. félévben: A testmértan végig gyakorlati számitási példákkal. A trigonometria elemei. Het. 3 órán.

Egészségtan: K. k. Fodor, Egészségtan. Az egészségnek és betegségnek befolyása az életre. A táplálkozás, a lakás, a munka és foglalkozás, a test ápolása, a fertőző betegségek. Az életmentésről. Het. 2 órán.

Tornászat: Het. 2 órán.

Harmonia: Het. 2 órán.

VI. gymn. osztály.

Vallástan: (a VII. osztálylyal). Het. 2 órán.

Magyar nyelv. Szónoklattan. Névy László Irásmüvek elméletének szónoklati része. Félévenként 4—4 irályi dolgozat: A tanulás (értekezés). A tanulás czélja (értekezés). Miért kell felelni és vizsgázni? Ujévi gondolatok (költemény). „Nyelvében él a nemzet" (Chria). Miért kell a magyar ifjunak megünnepelni márt. 15-ét? Beköszöntő, bucsú és üdvözlő beszéd. Szónoki beszéd. alapige: Luk. XXIV. r. 36. v.

Latin nyelv. I. félévben: Salustius de bello Jugurthino. II. félévben: Virgilius Georgicon I—II. liber. Het. 4 órán.

Görög nyelv. Szamosi Görög nyelvtan és olvasókönyv; Horváth-Schenkl Chrestomathia. I. félévben: Az alak- és igetan általános ismétlése után a μι végü és rendhagyó igék. Az olvasó könyvből Argonauták összekötve az előforduló főbb mondattani szabályok magyarázatával, folytonos elemzéssel és szók betanulásával. Kéthetenként egy irásbeli forditmány. II. félév: Olvasmányul Szókratesz Nevezetességeiből I. 1—28. főbb mondattani szabályokkal, nyelvi és tárgyi magyarázatokkal összekötve; többi mint az első félévben. Het. 4 órán.

Német nyelv. K. k. Heinrich Deutsches Lehr und Lesebuch. II. kötet. 10 hosszabb s rövidebb költemény emlézése, forditása elemzése, széptani és tárgyi magyarázatokkal s több prózai mű olvasása és forditása, nyelvtani ismétlések. Irásbeli s helyes-irási gyakorlatok. Het. 3 órán.

Történelem. Világtörténelem. K. k. Dr. Ribáry Ferencz „Világtörténelem" Ókor, megfelelő térképekkel. I. félévben: Ázsia és Áfrika főnépeinek, a görögök és macedonoknak történelme. II. félévben: A rómaiak történelme s a középkorból a népvándorlás. Különös gond volt forditva az illető népek müveltségi állapotára. Het. 3 órán.

Természetrajz. K. k. Kriesch János Természetrajz vezérfonala. V. kiadás. Az állati test alkotásáról és müködéséről. Az állati szervekről. Az állatok felosztása. Gerinczesek. Puhányok. Izlábuak. Férgek. Tüskebőrüek. Ürbelüek. Elsőkék. Het. 3 órán.

Mathematika. K. k. Mocnik-Arenstein Algebrája. I-ső félév: Logarithmusok s ezeknek különbféle müveletekre való alkalmazása. Elsőrendü egyenletek egy és több ismeretlennel. II. félév: Másodrendü tiszta és vegyes egyenletek, ezeknek teljes elmélete, arithmetikai s geometriai haladványok s ennek alkalmazásai. Het. 3 órán.

Tornászat. Het. 2 órán.

Harmonia. Het. 2 órán.

V. gymn. osztály.

Vallástan. Erkölcstan. K. k. Kézirat. Elméleti és gyakorlati erkölcstan. Het. 1 órán.

Magyar nyelv. Költészettan. Névy László Irásművek elméleti tankönyve nyomán. Időközönkint tárgyszerü dolgozatok, tekintettel rithmusra, rímre és műfajokra. Het. 3 órán.

Latin nyelv. I félévben: Cornelius Nepos, Miltiades, Aristides, Themistocles és Hannibál. II. félévben: Ovidius Methamorph. lib. I. II. szemelvényesen. Het. 4 órán.

Görög nyelv. K. k. Szamosi Görög nyelvtana és olvasókönyve. I. félévben: Alaktan. A betük ismertetése és a hangsúlyos olvasás általános szabályai után a három névragozás, melléknevek fokragozása, igehatározók, számnevek, névmások. Az olvasó könyvből az erkölcsi mondások és 10 mese szó- és irásbeli forditásával, szók emlézése és folytonos elemzéssel. Kéthetenként egy iskolai irásbeli forditmány. II. félévben: Igetan. Egyes idők képzése a μι végü igékig Az olvasó könyvből több adoma és mese; többi, mint I. félévben. Het. 5 órán.

Német nyelv. K. k. J. Felsmann „Deutsches Lesebuch für Mittelschulen.“ Prózai és verses olvasmányok szóbeli és irásbeli forditása, azok elemzése és könyv nélkül való elmondása, az alak és mondattan folytonos és rendszeres ismétlése és gyakorlása mellett. Kéthetenként egy magyar prózai olvasmány zárthelyi irásbeli forditása. Het. 3 órán.

Természetrajz. K. k. Kriesch Jánostól. I. félévben: Az ásványok alaki és természettani tulajdonságai az I—IV. osztályba sorozott ásványok ismertetése. II. félévben: az V—VI. osztály ásványai és a földisme egészen. Het. 3 órán.

Mathemathika. K. k. Brassai Sámuel Algebrai gyakorlatok. I-ső félévben: Hatványozás. Kéttaguaknak magasabb positiv egész hatványai. (Pascal féle háromszög). Hatványmennyiségekkel való számolások. Negativ rangjelek. Tört-rangjelek. Négyzetgyök. Köb-gyök. Számolás gyökmennyiségekkel. II. félévben: Mértan. A planimetria főtételei. Het. 3 órán.

Tornászat. Het. 2 órán.

Szabadkézi rajz. Tájkép-, virág-, állat- stb. különbféle minták után. Het. 1 órán.

Műének. Het. 1 órán.

Egyházi ének. Het. 1 órán.

IV. gymn. osztály.

Vallástan. K. k. Ferencz József „Unitárius káté.“ Heti 1 órán.

Magyar nyelv K. k. Névy László Irásművek elmélete. Egyszerü és szép próza és ezek műfajainak ismertetése. Közbe-közbe irálygyakorlatok. Heti 3 órán.

Latin nyelv. I. félév. A mondattan ismétlése, nevezetesen egyszerü mondat, igeidők és módok használata, tárgy-, hely-, idő- és körülményhatározók. Olvasmányok T. Livius Róma történetéből a köztársaság kora a római államélet rövid ismertetésével. T. Livius élete és iratai magyarból latinra forditva és latinul beemlézve; szók gyüjtése és tanulása. Két hetenként egy iskolai és egy házi irásbeli forditmány magyarból latinra és viszont. II. félév. Összetett mondatok, módok és idők használata a mellékmondatokban, infinitivusi és participiumi szerkezet, oratio obliqua gerundium és supinum, a római naptár ismertetése, rövid hang- és versmértan. Olvasmány: Phaedrusból 10 mese, Ovidiusból Romulus és Remus megmentése, Róma alapitása és Remus halála, összekötve tárgyi, mondattani és versmértani magyarázatokkal, a nagyobb résznek könyvnélküli betanulásával és az irók életrajzával; többi mint az I. félévben. Tankönyvek, melyek a III. osztályban és Elischer József: Latin olvasókönyv és a Bartal-Malmosi-féle gyakorló könyv. Het. 5 órán.

Német nyelv. K. k. Dr. Brassai Sámuel „Okszerü vezér.“ Az alaktani főbb szabályok ismétlése, igeragozás, mellékneveknek fokozása, igehatározók, előljárók az alaktani formák gyakorlatával egybekapcsolva. Szóbeli forditás magyarról németre, versek betanulása könyv nélkül. Két hetenként zárthelyi irásbeli dolgozatok magyarból németre s viszont. Het. 4 órán.

Történelem. Magyarország történelme. K. k. Dr. Török István: Magyarország történelme. Het. 2 órán.

Természetrajz. K. k. Kriesch János Növénytan. Átdolgozta Dr. Simkovics Lajos. I. félévben: Egyes növények leirása. Növénytan története, a sejttudomány. II. félévben: A növényország csapatainak ismertetése. A thalluszosok, mohok, protalliumok csapata. A virágos növények rendszeres ismertetése. Het. 3 órán.

Mathematika. K. k. Dr. Brassai Sámuel Algebrai gyakorlatok. I. félévben: Bevezetés a betüszámtanba. Összeadás, kivonás, szorzás, osztás egész számokkal. II. félévben: Ugyanazon müveletek törtszámokkal. Tizedes törtek. Láncz- és közelitő törtek. Arányok. Het. 3 órán.

Rajzoló geometria. K. k. Landau-Wohlrab Rajzoló geo-

metria III. rész. I. félévben: A kör, mint mértani hely. Távolságok mérése (kisebbitett mérték), szögek másolása. Párhuzamosak szerkesztése. A rhombus tulajdonságain alapuló szerkesztések. Derékszög szerkesztése. II. félévben: Háromszögek hasonlósága. Geometria alkalmazása az idomok rajzolásánál. Egyenes vonalu idomok átalakitása. Helyszinrajzok készitése. A kör érintő, a hur főbb tulajdonságai. Kerületi és központi szögek. Két kör viszonyos fekvése. Kör területe. Körbe és kör körül irt három és négyszögek. Kúpszeletek. Távlattan elemei és különböző díszitményrajzok készitése. Het. 2 órán.

Tornászat. Het. 2 órán.

Szabadkézi rajz. Különféle minták után, pl. tájkép, állat, virág stb. Het. 1 órán.

Műének. Het. 1 órán.

Egyházi ének. Het. 1 órán.

III. gymn. osztály.

Vallástan. K. k. Ferencz József „Unitárius káté". I. félévben: A vallásról és Istenről. II. félévben Krisztusról és a szt. Lélekről. A második részig. Het. 1 órán.

Magyar nyelv. K. k. Ihász Magyar nyelvtan. Bodnár és Iványi Olvasókönyv. II. kt. Az alaktan áttekintő ismétlése. Rendszeres mondattan. Polgári ügyiratok. Költészeti alapfogalmak és a hangsúlyos verselés. Értelmes olvasás. Olvasmányok elbeszélése és szavalás. Kéthetenként egy irásbeli dolgozat. Het. 3 órán.

Latin nyelv. K. k. Schultz Dávid Latin nyelvtan és gyakorló könyv. I. félév: A mult tanévben tanultak ismétlése mellett a mondatrészek s azok egyezése, a nominativus, accusativus, dativus és genitivus használata. A mondattani szabályok begyakorlására a gyakorlókönyv 1., 2., 3., 6., 9., 11., 12., 14., 15., 17., 18., 20, pontjai magyarból latinra. Etymologicus szócsoportok tanulása. Két hetenként egy iskolai és egy házi irásbeli forditmány magyarból latinra. — II. félév: Az ablativus sajátságok a névszók használatában, az igeidők használata, consecutio temporum és az indicativus. — A gyakorlókönyv 22—24., 26., 29., 31—37. pontjai és 60 latin közmondás; többi mint az I. félévben. Het. 5 órán.

Német nyelv. K. k. Dr. Brassai Sámuel „Okszerü vezér". Az alaktanból articulus, főnevek és helyettesek ragozása; segédigék és igék hajtogatása a jelen és a félmultban; a mondattanból: egyszerü mondatok, mondatrészek és ezekre vonatkozó főbb szabályok. Szóbeli forditás magyarból németre. Kéthetenként zárthelyi irásbeli dolgozatok magyarból németre s viszont. Het. 4 órán.

Földrajz. K. k. Dr. Brassai Sámuel földiratának második vagy polgári része, Buzogány Árontól. I. félévben: Európa államainak polgári földirata. II. félévben: Ázsia, Áfrika, Amerika és Ausztrália államainak polg. földirata. A rajzoltató módszer szerint, térképek készitésével egyetemben. Het. 3 órán.

Fizikai földrajz K. k. Dr. Schmidt Ágoston. I. félévben: A fizika főbb törvényei. A föld mind világtest. II. félévben: A földgömb száraza, vize és légköre. Het. 2 órán.

Mathematika. K. k. Mocnik Ferencz Számtana; átdolgozta Schmidt Ágoston. I. félévben: Az összetett viszonyokról és arányokról. Összetett hármas szabály. Egyszerü kamatszámitás. Leszámolás, időhatár számolás. II. félévben: Kéthetenként 1—1 közórai dolgozat. Társaság szabály. Vegyités szabály. Láncz szabály. Kamatok kamatja. Het. 2 órán.

Rajzoló geometria. Landau-Wohlrab Rajzoló geometria II. rész. I. félévben: Stereometria, különös tekintettel az egyes testek rajzolására. II. félévben: Az egyenes és sík egymáshozi viszonya, két vagy több sík egymáshozi viszonya, lapszög fogalma. Rokon testek. A testek simmetrias fekvése és simmetriája. A vetület fogalma. Pont, vonal, különböző idomok vetitése, egy vagy két vetületi síkra. Tengely kereszt fogalma és alkalmazása. Diszitmények rajzolása. Het. 2 órán.

Szépirás. Német és magyar irás ütem szerint és mintákból, mindkét félévben. Osztályban a növendékek a szép vonások könnyebb elsajátitása végett, e czélra külön készített irkákba irtak. Het. 1 órán.

Tornászat: Het. 2 órán.

Szabadkézi rajz: Het. 1 órán.

Műének: Het. 1 órán.

Egyházi ének: Het. 1 órán.

II. gymn. osztály.

Vallástan: K. k. Nagy Péter „Ószövetségi történetek.“ Het. 1 órán.

Magyar nyelv. K. k. Szinnyei: Magyar nyelvtan. II. rész. Gáspár és Kovácsi: Olvasó könyv. Összetett szerkezetü, mellé- és alárendelt mondatok. Névragok és névutók. Szóképzés. Synonymák egybeállitása az olvasmányok alapján. Értelmes olvasás és az olvasottak előadása. Szavalás. Két hetenként egy irásbeli iskolai vagy házi dolgozat. Het. 4 órán.

Latin nyelv. K. k. Schultz F. Kis L. Latin nyelvtan és Gyakorló könyv. Alaktan-folytatás. Conjugatio. Határozók. Kötőszók, praepositiók. Het. 6 órán.

Földrajz: K. k. Brassai Sámuel Földirata. I. félévben: Afrika, Amerika és Ausztrália természeti, föld- és talajviszonyai, éghajlati, növényzeti és állati viszonyai. II. félévben: Brassai Sámuel földiratának második vagy polgári részéből a magyar birodalomra vonatkozó rész. Évközben térképek készitése. Het. 3 órán.

Mathematika. K. k. Dr. Mocnik-Schmidt számtana. I. félév. Az I. oszt. tananyag ismétlése. Számolási röviditések. Röviditett számtani müveletek korlátolt pontossággal. Viszonyok. Arányok. Egyszerü hármas szabály alkalmazása. II. Az idegen pénznemek és mér-

tékek ismertetése és átszámitása. Százalék számolás. Agio. Discont. számitás. Két hetenként 1—1 közórai dolgozat. Het. 3 órán.

Rajzoló geometria. K. k. Landau-Wohlrab: Rajzoló geometria I. rész. I. félévben: Ferde irányok. Távolságok összehasonlitása, összeadása, kivonása, sorzása, osztása. Szögekről. Szögmérés, a kör és vonalai. A körbe és kör körül irt idomok. II. félévben: A kör körülete, keritések és kerületek összehasonlitása. Három, négyszögek és a kör területének kiszámitása. Hasonló, egyenlő és egybevágó idomok. Szimmetriás fekvésü idomok és ezek szerkesztése. Diszitmények rajzolása. Het. 2 órán.

Szépirás: Magyar irás üteny szerint és mintákból. Heti 1 órán.

Tornászat. Het. 2 órán.

Szabadkézi rajz. Het. 1 órán.

Műének. Het. 1 órán.

Egyházi ének. Het. 1 órán.

I. gymn. osztály.

Vallástan. K. k. Nagy Péter „Ujszövetségi történetek.“ Het. 1 órán.

Magyar nyelv. K. k. Szinnyei: Magyar nyelvtan. I. rész. Gáspár és Kovácsi: Olvasó könyv. Egyszerü mondat és mondarészek, fő- és mellékmondat megkülönböztetése. Alaktan. Szóképzés. Értelmes és kellően hangsulyozott olvasás; az olvasmányok tartalmi megmagyarázása s szabadon való elbeszélése. Könyv nélkül tanult versek szavalása. Két hetenként egy irásbeli házi vagy iskolai dolgozat a nyelvtan és helyesirás begyakorlására. Het. 4 órán.

Latin nyelv. K. k. Schultz F. Kis L. „Latin nyelvtan“ és „Gyakorló könyv.“ Alaktan. Declinatiok, melléknevek fokozása, névmások, számok, számnevek. Het. 6 órán.

Földrajz. K. k. Dr. Brassai Sámuel földirata. I. félévben: Európa. II. félévben: Ázsia föld- és talaj alakulása, domborzati viszonyok. Hegy- és vizrajz; lég-, növényi és állati viszonyok. A rajzoltató módszer szerint. Évközben térképek készitése. Het. 3 órán.

Mathematika. K. k. Dr. Mocnik-Schmidt „Számtana.“ I. félévben: A négy alapmivelet begyakorlása egész és tizedestört számokkal. A számok oszthatósága. Egyszerü és összetett számok. II. félév: A négy alapmivelet közönséges törtekkel. Közönséges törtek átváltoztatása tizedes törtekké és egészekké. Számolási rövidités. Két hetenként 1—1 közórai dolgozat. Het. 3 órán.

Rajzoló geometria. K. k. Landau-Wohlrab: Rajzoló geometria. I. félévben: Egyenes vonalok és pont. Irányvonalok. Három- és négyszögek ismertetése, főkép rajzolás utján. II. félévben: Ferde irányok, egyenesek nagysága. Távolságok összehasonlitása, a szögekről általában, szögmérés. A kör és vonalai. A kör osztása. Körbe és kör körül irt idomok. Különböző szalagok, csillag diszitmények rajzolása. Het. 2 órán.

Szépirás. Het. 1 órán.
Tornászat. Het. 2 órán.
Szabadkézi rajz. Het. 1 órán.
Műének. Het. 1 órán.
Egyházi ének. Het. 2 órán.

c) Az elemi iskolában.

4. elemi osztály.

Vallástan. K. k. Nagy Péter „Szenttörténetek.“ I. félévben: A világ teremtésétől Sámuelig (patriarchák és birák kora). II. félévben: Sámueltől Krisztus születéséig (királyok uralkodása és Zsidóország bukása). Het. 2 órán.

Magyar nyelv. K. k. Nagy László: „Nyelvtani gyakorlókönyv a népiskolák III. és IV. osztályai számára.“ I. félévben: A beszédrészek ismertetése, egyszerü és bővitett mondatok alkotása, jelző, határozó bővitmények és különféle ragok ismétlése. II. félévben: Az első félévi tananyag ismétlése mellett az összetett-, fő- és mellékmondatok, a mondatsorozat és csoportok különféle nemeinek ismertetése. Rendes és rendhagyó igék ragozása. Szótani és mondattani elemeztetés a Gáspár és Kovácsi olv. könyvből. Heti 4 órán.

Földrajz. K. k. Györke Historiája Erdélyről. I. félévben: Erdély régi népei. Vezérek, királyok és vajdák kora. II. félévben: „Györke Erdélyt ujra utazta“ Erdély folyói, hegyei és nevezetes hegységeinek ismertetése. Heti 3 órán.

Természetrajz. K. k. Buza János: „Természetrajz.“ I. félév: Állattani rész (halak, héjanczok, pókok, rovarok, férgek, puhányok stb.) II. félév: Ásvány- és növénytani rész. Het. 3 órán.

Számtan: K. k. Brassai. „Számitó Socrates“ és Mocnik-Szabóky: „Számtan.“ I. félév: A „Socrates“ alapján főbeli számvetés egész és törtszámokkal. II. félév: A Mocnik „Számtan“ alapján a tizedes számrendszer ismertetése. A 4 alapmüvelet egész és tizedes számokkal. Het. 4 órán.

Ének. Het. 1 órán.

Irás. Minták után és üteny szerint. Het. 1 órán.

Rajz. Fröbel és Hermes-féle minták alapján. Het. 2 órán.

3. elemi osztály.

Vallástan. K. k. „Szenttörténetek“ Simén Domokostól. I. félév: Ó-szövetség. II. félév: Uj szövetség s a vallásjavitás és az unitarismus rövid ismertetése. Het. 3 órán.

Magyar nyelv. K. k. Nagy László „Nyelvtani gyakorlókönyv“ átdolgozta Komáromy Lajos. I. félév: A beszédrészek, az egyszerü, összevont s jelzővel bővitett mondatok ismertetése, a melléknevek fokozása stb. II. félév: Az előbbiek ismétlése. Tárgy. Ha-

tározók tana. Közben versek és elemzés a Gáspár olvasókönyv III. kötetéből. Az olvasmányok elbeszéltetése. Het. 3 órán.

Földrajz. K. k. Herczeg Sándor: „A földrajz elemei.“ I. félév: A földrajzi ismeretek elemei és a „Toldalékban“ foglalt alapvető felvilágositások: mi a vár, gyár, bánya, muzeum? stb. Továbbá a magyar királyságról általánosan. Erdély határai, földe, folyói, gazdasága, lakói, felosztása. II. félév: Az előbbiek ismétlése után Erdély megyéi; a tulajdonképeni Magyarország és a kapcsolt részek. Végül az osztrák császárság egyes tartományairól röviden. Het. 3 órán.

Természetrajz. K. k. Buza János Természetrajza. I. félév: Emlős állatok. II. félév: Madarak. Het. 3 órán.

Számtan. K. k. Brassai. „Számitó Socrates“; I. félév: Egész számok összeadása, kivonása, szorzása és osztása fejben. Szorzótábla és a törtek I—V. szakaszig. II. félév: Ismétlés az előbbiekből és a müveletek törtekkel. A törtek leirása V—XII. szakaszig. Het. 4 órán.

Rajz. Fröbel Frigyes hálózott rajzmintái alapján. Hetenként 2 órán.

Ének. Het. 1 órán.

Irás. Üteny szerint és minták után. Het. 1 órán.

2. elemi osztály.

Vallástan. K. k. A keresztény vallás elemei kérdésekben és feleletekben az unitáriusok szerint, Kriza Jánostól. Az Ujszövetségből a következő történetek: Jézus születése. Jézus a templomban. Keleti bölcsek. Keresztelő János. A szamariai nő. Péter halászata, a bűnbánó nő stb. Het. 3 órán.

Magyar nyelv. K. k. Gáspár és Kovácsi: „Olvasókönyv.“ I. félév: Értelmes olvasás és versek tanitása. II. félév: K. k. Nagy László „Nyelvtani gyakorló“-ból irásjelek, a hangzók, szótagolás, névelők, tárgynév, névmás, cselekvésszó, milyenségszó, többes ragok, kérdő, tagadó, állitó mondatok és a cselekvésszó három főbb idejének ismertetése. Végre fogalmazások, értelmes olvasás és versek. Het. 4 órán.

Földrajz. I. félév: Nagy László: „Beszéd ért. gyakorlatok“ a III. szakaszból: Az ember, család, családtagok. IV. sz. A helység lakosai, polgári élet. V. sz. A helység és határai, összekötve földrajzi előfogalmakkal. VI. sz. A természet körébe eső némely jelenségek. II. félév: K. k. Pánczél Ferencz: Kolozsvár részletes földrajza. Het. 2 órán.

Állattan. K. k. Pánczél Ferencz. I. félév: Honi vad emlős állatok. II. félév: Honi vad szárnyas állatok. Het. 3 órán.

Számtan. K. k. Brassai: „Számitó Sokrates“ I. félév: I—III. szakaszig. II. félév: III—V. szakaszig. Het. 3 órán.

Rajz. Fröbel Frigyes és Kozma-Felméri rajzmintái alapján. Het. 1 órán.

Ének. Het. 1 órán.
Irás. Minta után és üteny szerint. Het. 1 órán.

1. elemi osztály.

Vallástan. Mindkét félévben erkölcsi elbeszélések és versek. A gyermekek saját cselekedetei, felvilágositva találó példákkal. Pánczél Ferencz „Erkölcsi elbeszélője“ nyomán. Het. 3 órán.

Irvaolvasás. K. k. Gönczy ABC-je. Folyékony és értelmes olvasás. Az emlékező tehetség gyakorlására és a szavak helyes kiejtéseért versek is tanittattak. Het. 4 órán.

Beszéd-értelem gyakorlat. K. k. Nagy László Vezérkönyve alapján. Het. 2 órán.

Állattan. K. k. Pánczél Ferencz I. félév: Honi házi emlős állatok. II. félév: Honi házi szárnyas állatok. Het. 3 órán.

Számtan. K. k. Brassai „Kisdedek számvetése.“ I. félév: A négy alapmüvelet elméletben egész számokkal a 30-as számkörben a számoló gépen. II. félév: A százas számkörben a négy alapművelet fejben és palán egész számokkal. A méter-mérték bemutatása. Het. 3 órán.

Rajz. Fröbel Frigyes és Kozma-Felméri rajzmintái alapján. Het. 1 órán.

Irás. Minták után és üteny szerint.

Ének. Het. 1 órán.

VIII. Nem kötelezett tantárgyak, melyeket önkéntesen tanultak:

a) Angol nyelvet tanult 14 növendék.*)
b) Orgonázást „ 10 „
c) Zenét „ 24 „
d) Gyorsirászatot „ 5 „

Megjegyzés. A tordai és székely-kereszturi középtanodáinknál a megfelelő gymnasialis és elemi osztályokban ugyanaz a tanterv van keresztülvive, mint a kolozsvári főtanodában.

*) A papnövendékekkel jártak angol nyelvre.

IX. A tanulók névsora az osztályozás eredménye szerint az 1888—89-ik tanévben.

a) A papnevelő intézetben.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Papjelöltek.			
Csifó Salamon*	unitárius	1865	Sz.-Keresztur.
Lőrinczi István*	„	1863	Szt.-Ábrahám.
Nagy Sándor	„	1863	H.-Karácsonfalva.
Dézsi Mihály	„	1864	N.-Ajta.
Összesen: 4.			
IV. éves papnövendék.			
Ütő Béla*	„	1868	N.-Ajta.
Összesen: 1.			
III. éves papnövendékek.			
Gálfi Lőrincz	„	1865	Sinfalva.
Simó János*	„	1867	K.-Solymos.
Gál József	„	1861	Dombó.
Kádár Lajos	„	1865	Laborfalva.
Göncz Mihály	„	1866	Árkos.
Összesen: 5.			
II. éves papnövendékek.			
Józan Miklós	„	1869	Torda.
Pázsint Mihály	„	1867	N.-Solymos.
Kis Aladár	„	1868	Laborfalva.
Kovács Imre	„	1866	K.-Solymos.
Máté Lajos	„	1868	Városfalva.
Összesen: 5.			
I. éves papnövendékek.			
Vári Albert	„	1867	Martonos.
Lőrinczi Dénes	„	1868	Szt.-Ábrahám.
Ékárt Andor	„	1869	Toroczkó.
Péter Sándor	„	1868	Al.-Siménfalva.
Összesen: 4.			

A *-gal jelöltek évközben papokká neveztettek.

b) A gymnasiumban.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
VIII. gymn. osztály.			
Imre József	unitárius	1868	Sepsi-Körispatak.
Sárdi Samu	„	1871	Kövend.
Szász András	„	1869	Korond.
Márkos Ferencz	„	1868	Medesér.
Biró Lajos	„	1869	Iszló.
Groó Vilmos	ágost. hitv.	1872	Zágráb.
Mátéfi Lajos	unitárius	1868	Szt.-Ábrahám.
Hirschman Dániel	Mózes vall.	1871	Sz.-Somlyó.
Steiner Áron	„	1871	Nyárád-Gálfalva.
Boheczel Mihály	görög. kath.	1870	Szamosujvár.
Demeter Dénes	unitárius	1869	Csekefalva.
Desbordes August	róm. kath.	1871	Üvegcsür.
Szabó Zoltán	ágost. hitv.	1869	Jolsva.
Máthé János	unitárius	1872	Bözöd.
Jánki Ernő	„	1871	Verespatak.
Benczédi Domokos	„	1867	F.-Benczéd.
Gspan Károly	„	1866	Bágyon.
Dombi Lajos	„	1867	Abrudbánya.
Röediger Jenő	ágost. hitv.	1871	Kolozsvár.
Koronki János	unitárius	1866	Toroczkó.
Hamari Miklós	róm. kath.	1870	Torda.
Pataki Sándor	unitárius	1869	M.-Sáros.
Borbély Albert	„	1870	Csegez.
Koncz Imre	„	1864	O.-Sály.
Nesztor Emil	görög. kath.	1870	Kolozsvár.
Pál Ambrus	unitárius	1868	Harangláb.
Fodor Mózes	„	1869	Torda.
Rauszek Béla	róm. kath.	1870	Kolozsvár.
Fikker Béla, mt.	unitárius	1867	Verespatak.
Orbán Sándor m. t.	„	1868	Kolozsvár.
Összesen: 30.			
VII. gymn. osztály.			
Sinczki Géza	unitárius	1872	Kolozsvár.
Vas József	„	1871	Sz.-Keresztur.
Elekes Lajos	„	1870	Al.-Siménfalva.
Kelemen Árpád	„	1870	M.-Szt-Király
József Lajos	„	1871	M.-Zsákod.
Nagy Dénes	„	1870	Szind.
Nagy Lajos	„	1872	Homorod-Ujfalu

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Gelei András	unitárius	1870	Árkos.
Reich János	ágost hitv.	1872	Kolozsvár.
Kilyén Ferencz	ev. ref.	1871	M.-Valkó.
Ifj. Pál István	unitárius	1872	Toroczkó.
Létai Gyula	„	1872	Ar.-Rákos.
Csongvai Géza	„	1873	Torda.
Kőváry Árthur	„	1872	Kolozsvár.
Demeter Sándor	„	1870	M.-Zsákod.
Fábián János	„	1869	B.-Kőrispatak.
Kozma László	„	1871	Sz.-Keresztur.
Feldheim Béla	Mózes vall.	1870	Brátka.
Ebergényi Győző	ev. ref.	1869	Verespatak.
Zoltán Albert	unitárius	1869	Héviz.
Szabó László	„	1869	Szőkefalva.
Pálfi Móricz	„	1871	Bágyon.
Csiki Tivadar	róm. kath.	1870	Verespatak.
Lőfi Ödön	unitárius	1872	Bölön.
Szathmári Elek	„	1870	Harangláb.
Váradi Ferencz	„	1871	Al.-Jára.
Györke János	„	1869	Tor.-Szt.-György.
Léderer Miksa	Mózes vall.	1871	Élesd.
Boros Károly	unitárius	1869	Szt.-Gericze.
Fülep Mózes	„	1869	Böződ.
Id. Pál István	„	1870	Toroczkó.
Hart Albert	Mózes vall.	1871	Kolozsvár.
Péterfi Áron	unitárius	1868	N.-Kede.
Kovács Miklós	„	1869	Toroczkó.
Halmágyi Károly	„	1870	Túr.
Kelemen Gábor m. t.	„	1870	Maros-Vásárhely.
Mikó Miklós meghalt	„	1872	Kolozsvár.
Bihari Pál.*	„	1871	Buzás-Bocsárd.
Összesen: 38.			
VI. gymn. oszt.			
Ürmösi Károly	unitárius	1872	Abrudbánya.
Fon Béla	Mózes vall.	1872	Kolozsvár.
Schuszter Erich	ágost. hitv.	1873	Fogaras.
Májai Mihály	unitárius	1870	Ny.-Csikfalva.
Máthé István	„	1871	Városfalva.
Zsurzs Aurél	görög kel.	1870	Runk.
Péterfi Albert	unitárius	1873	N.-Ajta.
Deák Ferencz	„	1872	F.-Váralja.
Sükösd Zsigmond	„	1871	Sepsi Szt.-Király.

A *-gal jelöltek évközben kimaradtak.

N e v e	Vallása	Születési éve	Születési helye
Szatmári Pál	unitárius	1872	Kövend.
Fodor Máthé	„	1872	Ar.-Rákos
Bedő Ferencz	„	1871	S.-Kőrispatak.
Deák Izsák	„	1873	F.-Váralja.
Gál Pál	„	1872	Kövend.
Mendel Márk	Mózes vall.	1871	Kolozsvár.
Velits Ödön	ágost. hitv.	1873	Torda.
Nagy Zoltán	unitárius	1871	Ny.-Szt.-László.
Biró István	„	1872	Ar.-Rákos.
Pálfi István	„	1872	Várfalva.
Simon György	gör. kath.	1868	Al. Szolcsva.
Kelemen Kálmán	unitárius	1872	M.-Szt.-Király.
Ambrus József	„	1873	Torda.
Rafaj Dániel	„	1871	Bözöd.
Németh Ödön	„	1872	Csekefalva.
Csegezi Árpád	unitárius	1870	Csegezi.
Szentkovics Aurél	róm. kath.	1870	Brassó.
Nagy Béla	unitárius	1872	Sz.-Kraszna.
Varga Béla	„	1870	H.-Szt.-Péter.
Koncz József	„	1872	Bethlen.
Huszár János	„	1872	Kolozsvár.
Schankebank Albert	ágost. hitv.	1870	Teke.
Dali Vilmos	unitárius	1872	Bágyon.
Heltman Lajos	ágost. hitv.	1873	N.-Enyed.
Csegezi Tamás	unitárius	1870	Vajda-Szt.-Iván.
Gruber Vilmos	„	1870	Verespatak.
Desbordes Jenő	róm. kath.	1873	Koronka.
Ádám Benedek	unitárius	1872	Bözöd.
Kálmán Dénes m. t.	„	1864	Sz.-Keresztur.
Kelemen Miklós.*	„	1872	M.-Vásárhely.
Összesen: 39.			
V. gymn. oszt.			
Ferencz József	unitárius	1873	Kolozsvár.
Török Gábor	„	1871	F.-Rákos.
Halmágyi Gábor	„	1875	Lugos.
Hunwald Lajos	Mózes vall.	1873	Fekete-Erdő.
Krausz Miksa	„	1875	Gyalu.
Borbély Ernő	ág. hitv.	1873	Brassó.
Ürmösi Károly	unitárius	1874	Tarcsafalva.
Gotthárd Sándor	„	1873	Szováth.
Kisgyörgy Lajos	„	1873	Bölön.
Fodor Ödön	„	1873	Besztercze.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Bedőházi József	unitárius	1872	Kálnok
Landeszman Mór	Móz. vall.	1873	Kolozsvár.
Tóth György	unitárius	1871	Bölön.
Hintz György	ág. hitv.	1875	Kolozsvár.
Deszbordes Ernő	róm. kath.	1874	Koronka.
Ádámosi Béla	unitárius	1874	Kövend.
Böjthe Benedek	ev. ref.	1872	Brassó.
Borbély Samu	unitárius	1873	Ar.-Rákos.
Kolozsvári Pál	„	1870	Toroczkó-Szt.-Gy.
Tóbiás József	róm. kath.	1872	Komjátszeg.
Kósa János	ev. ref.	1872	Kis-Petri.
Gál Domokos	unitárius	1874	Kövend.
Pálfi Dezső	„	1871	M.-Szilvás.
Csiki István	„	1872	Dombó.
Hart Árpád	Móz. vall.	1871	Kolozsvár.
Tompa Árhur mt.	ev. ref.	1872	Kolozsvár.
Összesen : 26.			
IV. gymn. osztály.			
Grátz Gusztáv	ág. hitv.	1875	Gölniczbánya.
Simándi József	unitárius	1875	Toroczkó.
Veress Gábor	„	1874	Székely-Keresztur.
Pap János	gör. kel.	1872	Kolozsvár.
Botár János	unitárius	1875	Toroczkó.
Halmágyi Lajos	„	1876	Lugos.
Szilágyi Tamás	„	1871	Bágyon.
Bernáth Lázár	Móz. vall.	1872	Búza.
Gothárd Kálmán	unitárius	1874	Sztána.
Kohn Dezső	Móz. vall.	1875	N.-Várad.
Orlea Tivadar	gör. kath.	1871	Topánfalva.
Peller Izidor	Móz. vall.	1874	Kolozsvár.
Bárány Lajos	róm. kath.	1875	Zilah.
Istvánfi Pál	unitárius	1875	Budapest.
Jeszenszki Gyula	ág. hitv.	1875	Tövis.
Tüske Ferencz	„	1875	Kolozsvár.
Balogh György	unitárius	1872	Toroczkó.
Albisi Géza	ev. ref.	1874	M. Szombattelke.
Éjszaki Ödön	unitárius	1875	Budapest.
Ungur Sándor	gör. kath.	1871	Kasiba.
Simon József	unitárius	1873	Toroczkó.
Nagy Antal	„	1873	Náznánfalva.
Márk Emil	gör. kath.	1872	Györgyfalva.
Kovács István	unitárius	1873	Toroczkó.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Fekete Gyula	ev. ref.	1874	Besztercze.
Fekete Károly	„	1871	Tacs.
Székely Béla	unitárius	1874	Algyógy.
Bodor László	ev. ref.	1872	Kolozsvár.
Pál József	unitárius	1873	Toroczkó.
Összesen: 29.			
III. gymn. osztály.			
Benczédi Lőrincz	unitárius	1876	Kolozsvár.
Sipos Gábor	ev. ref.	1874	Kolozsvár.
Feldheim Mór	Móz. vall.	1876	Brátka.
Dézsi Ferencz	unitárius	1876	N.-Ajta.
Puhala Aladár	ág. hitv.	1876	Budapest.
Hunvald Ernő	Móz. vall.	1875	Kolozsvár.
Nagy Béla	unitárius	1874	Iszló.
Medveczki László	ág. hitv.	1876	Budapest.
Fodor Jenő	unitárius	1875	Kentelke.
Gábor Dezső	„	1874	Jára.
Zobátz Viktor	ev. ref.	1877	Gyéres.
Miklósi Ferencz	unitárius	1874	Toroczkó.
Nagy Jenő	„	1873	Ny.-Jobbágyfalva.
Almási Ferencz	„	1874	Toroczkó.
Gábor József	„	1876	Jára.
Hunvald Gyula	Móz. vall.	1876	Kolozsvár.
Vaszinka Tamás	gör. kath.	1875	Bedelő.
Kelemen György	unitárius	1875	M.-Szt.-Király.
Balogh Lajos	„	1875	Kövend.
Boldor László	gör. kath.	1872	Ugrutz.
Duha Dénes	róm. kath.	1876	Kolozs-Kara.
Keleti Géza	„	1874	Kolozsvár.
Balla Árthur	„	1874	Ny.-Szt.-László.
Csiki György	unitárius	1874	Ádámos.
Szombatfalvi Dénes*	unitárius	1873	Böződ-Ujfalu.
Összesen: 25.			
II. gymn. osztály.			
Haftl József	ág. hitv.	1876	Kisbér.
Sipos Aladár	ev. ref.	1876	Kolozsvár.
Knobloch Géza	róm. kath.	1877	Abrudbánya.
Kádár László	unitárius	1875	Korond.
Siménfalvi Boldizsár	„	1876	Al.-Jára.
Beczkai János	„	1877	Kolozsvár.
Kászoni Árpád	„	1874	Ny.-Szt.-László.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Ambrus Gerő	unitárius	1877	Kolozsvár.
Kórodi János	„	1875	F.-Rákos.
Szabó Albert	„	1874	Tor.-Szt.-György.
Fekete Pál	„	1875	Kolozsvár.
Ferenczi János	„	1875	Al.-Jára.
Jánosi Ferencz	„	1874	Buzaháza.
Simó János	„	1876	Szt.-Ábrahám.
Barabás Ábel	„	1877	Verespatak.
Fodor Ferencz	„	1875	Póka.
Bartha István	„	1875	Verespatak.
Kolbai Sándor	róm. kath.	1877	Kolozsvár.
Bedő Béla	unitárius	1875	Sepsi-Kőrispatak.
Péterfi Béla	„	1876	Budapest.
Wohl Márton	Mózes vall.	1876	Deés.
Czupor András	unitárius	1875	Toroczkó.
Bedő Bálint	„	1876	Sepsi-Kőrispatak.
Kolozsvári László	róm. kath.	1876	Kolozsvár.
Battek Gyula	„	1876	Kolozsvár.
Honigberger István	ág. hitv.	1876	Kolozsvár.
Rend Ferencz	unitárius	1874	Kolozsvár.
Ransburg József	Mózes vall.	1876	Kolozsvár.
Kozma Pál	unitárius	1873	Kolozs.
Horváth Gábor	görög kath.	1875	Szt.-Mihálytelke.
Szabó János	unitárius	1876	Dicső-Szt.-Márton.
Összesen : 31.			
I. gymn. oszt.			
Kozma Ferencz	unitárius	1878	Székely-Keresztur.
Hunvald Ákos	Mózes vall.	1878	Kolozsvár.
Ürmösi Sándor	unitárius	1877	Dicső-Szt.-Márton.
Velits György	ág. hitv.	1878	Torda.
Feldheim Béla	Mózes vall.	1879	Brátka.
Ütő Áron	unitárius	1876	N.-Ajta
Lukácsi József	„	1877	Tordátfalva.
Czakó Jenő	„	1878	Kolozsvár.
Ambrus Dezső	„	1878	Kolozsvár.
Bálint Lajos	ev. ref.	1876	Kolozsvár.
Wáhl László	ág. hitv.	1878	Rimaszombat.
Ruzicska Lajos	róm kath.	1879	Kolozsvár.
Pálfi Zoltán	unitárius	1874	Nyárád-Sz.-Márton.
Fodor Zoltán	ev. ref.	1875	Budapest.
Hirsch Mór	Móz. vall.	1878	Kolozsvár.
Dengyel Imre	unitárius	1875	Kövend.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Boga Pál	róm. kath.	1878	Kolozsvár.
Nagy Sándor	unitárius	1875	Farkasmező.
Képes Kálmán	róm. kath.	1877	Abrudbánya.
Szinte Vilmos	unitárius	1876	Köröspatak.
Adler Lajos	Móz. vall.	1879	Miskolcz.
Sipos Camillo	ev. ref.	1877	Kolozsvár.
Ajtai György	róm. kath.	1877	Szt. Mihálytelke.
Gálfi József	unitárius	1877	Sinfalva.
Farkas András	"	1876	Sepsi-Szt. Király.
Nagy Vilmos	"	1876	Buzaháza.
Pál János	"	1876	Dicső-Szt.-Márton.
Kis Rezső	Móz. vall.	1878	Kolozsvár.
Ács Sándor	ev. ref.	1878	Kolozsvár.
Telegdi János	"	1875	Abrudbánya.
Jánosi Pál	unitárius	1876	Buzaháza.
Zobátz Jenő	ev. ref.	1879	Kolozsvár.
Biás István	unitárius	1877	Maros-Vásárhely.
Rend Tihamér	"	1877	Kolozsvár.
Elekes Jenő	"	1875	Kolozs.
Hintz Géza	ág. hitv.	1878	Kolozsvár.
Tadits Lajos	róm. kath.	1877	Kide.
Bitai László	ev. ref.	1878	Kolozsvár.
Puhala Béla	ág. hitv.	1878	Budapest.
Bróz Arnold, mt.	róm. kath.	1878	Segesvár.
Nagy Balázs*	unitárius	1875	Várfalva.
Összesen: 41.			
4. elemi osztály.			
Mikó Imre	unitárius	1879	Kolozsvár.
Nagy Elemér	"	1879	Kolozsvár.
Budai Endre	"	1877	Kolozs.
Czetz Jenő	"	1879	Kolozsvár.
Demjén István	"	1879	Toroczkó.
Kroner Mihály	ág. hitv.	1874	N.-Disznód.
Fleischman Samu	Móz. vall.	1879	Kolozsvár.
Bonfert Henrik	ág. hitv.	1875	N.-Disznód.
Mátyás Rudolf	"	1873	N.-Disznód.
Teotelekán Traján	gör. kel.	1876	Hidegszamos.
Kövendi Lajos	unitárius	1878	Kolozsvár.
Komjátszegi Gyula	"	1877	Komjáthszeg.
Gergely Áron	"	1877	Pipe.
Kovács József	róm. kath.	1876	Kolozsvár.
Binder Károly	ág. hitv.	1874	N.-Disznód.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Derzsi Domokos	unitárius	1875	Medesér
Stamberger Jenő	Mózes vall.	1879	Kolozsvár
Szabó Zoltán	ev. ref.	1878	Kolozsvár
Babos László	„	1879	Kolozsvár
Székely Sándor*	unitárius	1876	Dombó.
Rudolf Mátyás*	lutheránus	1873	N.-Disznód.
Albert Amalfi* meghalt	unitárius	1877	Sz.-Ujvár.
Összesen: 22.			
3. elemi oszt.			
Mikó Lőrincz	unitárius	1881	Kolozsvár
Kelemen István	„	1880	M Vásárhely
Albu József	ev. ref.	1880	Kolozsvár
Bőjthe Pál	„	1880	K.-Fehérvár
Bodor Lajos	„	1880	Kolozsvár
Antóni János	unitárius	1878	Kolozsvár
Nemes Dénes	„	1880	Tordátfalva
Lőrincz Gyula	„	1878	Kolozsvár
Kozma Szabin	gör. kath.	1879	Fejérd
Jákóbi Kálmán	Mózes vall.	1880	Kolozsvár
Kajetán Endre	róm. kath.	1880	Kolozsvár
Antoni Albert	unitárius	1878	Kolozsvár
Krommer Mózes	„	1878	Kolozsvár
Kemény Pál	ev. ref.	1878	Torda.
Zatureczki Károly mt.	ev. ref.	1881	Hegyköz-Kovácsi
Venczel Barnabás*	r. kath.	1879	N.-Várad
Szombatfalvi József*	unitárius	1876	B.-Ujfalu
Összesen: 17.			
2. elemi oszt.			
Benczédi Andor	unitárius	1880	Kolozsvár
Gyergyai Árpád	„	1881	Kolozsvár
Bónis Tibor	ev. ref.	1881	Kolozsvár
Demjén András	unitárius	1880	Toroczkó
Antoni István	„	1880	Kolozsvár
Nagy Ferencz	„	1880	Kis-Kapus
Ransburg Ernő	Mózes vall.	1881	Kolozsvár
Kovács István	unitárius	1881	Kolozsvár
Kozma Sándor	gör. kath.	1881	Fejérd
Kahlfürst Imre	unitárius	1882	Kolozsvár
Tóth Jenő	„	1880	Kolozsvár
Adler Arthur*	Mózes vall.	1881	Előpatak.
Összesen: 12.			

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
1. elemi oszt.			
Farkas Gyula	unitárius	1881	Kolozsvár
Paró Lajos	"	1880	Kolozsvár
Kriza János	"	1881	Kolozsvár
Deák János	"	1877	Kolozsvár
Deák András	"	1880	Kolozsvár
Blóz Géza*	"	1880	Kolozsvár
Varga Jenő*	"	1882	Kolozsvár
Összesen : 7.			

X. Köz- és érettségi vizsgálatok s papi szigorlat.

A) Közvizsgálatok.

Az első félévi vizsgálatok január 23-tól február 2-ig, a második féléviek pedig junius 13-tól junius 23-ig tartattak meg. Az érdemsorozat felolvasása és a tanév ünnepélyes bezárása jun 23-án volt. A magántanulók vizsgálata jun. 24-én tartatott meg.

A VIII. gymnasialis osztály vizsgálata május 23., 24. és 25-én tartatott.

B) Érettségi vizsgálat.

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 26 rendes tanuló, 4 ismétlő és 1 uj érettségi vizsgálatot tevő. Az irásbeli vizsgálat megtartatott május 27., 28., 29., 30. és 31-ik napjapjain.

Feladványok.

I. Magyar nyelvből:

a) Az időt használni kell.

Minden megelégedés csak a maga idejében folytatott tevékenységnek eredménye. (Szónoki beszéd.)

b) A szinmű-irodalom keletkezése, fejlődése és mivelő hatása irodalmunkra. (Mivelődéstörténeti rajz.)

c) Költészeti irányok feltüntetése a magyar irodalomban. (Irodalmi rajz.)

2. Német nyelvből:

„Hazafias érzés a kunyhóban“ czimü olvasmány. Gáspár és Kovácsi olvasókönyv I. kötet 110. lap.

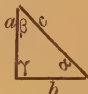
3. Latin nyelvből: A rómaiak vitézségének nehány példája. I. Horatius Cocles. (Gáspár és Kovácsi magyar olvasó könyv I. köt. 160. lap).

4. Görög nyelvből: Platon Euthüphronjának XII-ik fejezetéből 24 sor.

5. A mathematikából:

a) Algebrai feladat: Egy kertnek derékszögü négyszög alakja van. Ha 3 méterrel hosszabb és 2 méterrel szélesebb lenne, 66 □ méterrel nagyobb lenne a területe. Ha pedig 2 méterrel hosszabb és

3 méterrel szélesebb volna 71 □ méterrel szaporodnék a mostani terület.

b) Geometriai feladat: Van egy derékszögü háromszög. Ebben az átfogó $c = 493$,

az α szög $= 65^0 40'$

Mekkora a β szög?

" az a befogó?

" a b befogó?

c) Junius 24-én értekezlet tartatott Főtisztelendő Ferencz József püspök ur elnöklele alatt, a kormány részéről kinevezett biztos Nagyságos Dr. Erődi Béla, magy. kir. tankerületi főigazgató ur jelenlétében. Mindenik tanuló szóbeli érettségi vizsgálatra bocsáttatott.

d) A szóbeli vizsgálat jun. 25, 26, 27-én tartatott meg a vallás és közoktatásügyi miniszter által kiadott érettségi vizsgálati utasitás szerint. Elnökölt Főtisztelendő Ferencz József püspök ur. A kormány részéről fent nevezett dr. Erődi Béla ur volt a biztos.

Az egyház részéről kinevezett vizsgáló biztosok voltak: dr. Brassai Sámuel, P. Horváth Kálmán és Kőváry László isk. felügyelő gondnokok.

A szóbeli vizsgálatra állott 31 tanuló közül érettnek nyilvánittatott:

Jeles osztályzattal	2	tanuló.
Jó osztályzattal	8	"
Egyszerüen	14	"
Visszavettetett 2 hónapra egy-egy tárgyból .	4	"
Egész évre	3	"
Összesen	31	tanuló.

Érettségi vizsgálatra állók közül készült:

Papi	pályára . .	8
Jogi	" . .	—
Orvosi	" . .	3
Gazdasági	" . .	3
Tanári	" . .	3
Bányászati	" . .	1
Vegyészi	" . .	—
Kereskedői	" . .	—
Katonai	" . .	1
Alsóbb hivatalnoki	" . .	5
	Összesen:	24.

Megjegyzés. Az $188^7/_8$-ik tanév végén 1 hóra visszavetett 7 tanuló közül 6 aug. 28-án pótvizsgát tevén, éretteknek nyilvánittattak.

C) Papi szigorlat.

Papi szigorlat tartatott 1888. szept. 13-án, mely alkalommal Nagy Sándor és Dézsi Mihály IV. éves papnövendékek jeles eredménynyel a papi pályára képesitetteknek nyilvánittattak.

Irásbeli zárt dolgozatra a feladat volt: Máté 5. 17. „Ne gondoljátok. hogy jöttem a törvényeknek és prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem hogy betöltsem".

Ütő Béla, IV. éves papnövendék, ki ideiglenesen ki volt rendelve, a szigorlatot 1889. február hó 1-én tette le elégséges eredménynyel. Irásbeli zárt dolgozatára a feladat volt: Rom. 12. 13. „Örüljetek az örülőkkel, sirjatok a sirókkal."

XI. ÁLT.

STATISTIKA

az 1888—89-ik

Osztály	Felvétetett év elején									Kimaradt									Ta			
	Meg előző osztályból átjött		Új		Ismétlő		Összesen			Meghalt		Időközben eltávozott		Más okból vizsgára nem állott		Összesen			Összesen	Él		
	Rendes	Magán	Rendes	Magán	Rendes	Magán	Rendes	Magán	Együtt	Rendes	Magán	Rendes	Magán	Rendes	Magán	Rendes	Magán	Együtt		9 éves	10 éves	11 éves
A papnevel																						
Papjelölt	4	—	—	—	—	—	4	—	4	—	—	2	—	2	—	4	—	4	—	—	—	—
IV. év. papnöv.	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
III. év. papnöv.	4	1	—	—	—	—	4	1	5	—	—	—	—	—	1	—	1	1	4	—	—	—
II. év. papnöv.	4	1	—	—	—	—	4	1	5	—	—	—	—	—	1	1	—	1	4	—	—	—
I. év. papnöv.	4	—	—	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
A gymn																						
VIII. gymn. oszt.	26	1	—	1	2	—	28	2	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—
VII. gymn. oszt.	31	—	1	—	6	—	38	—	38	1	—	1	—	—	—	2	—	2	36	—	—	—
VI. gymn. oszt.	21	—	14	1	3	—	38	1	39	—	—	2	—	2	—	4	—	4	35	—	—	—
V. gymn. oszt.	25	—	—	1	—	—	25	1	26	—	—	—	—	1	—	1	—	1	25	—	—	—
IV. gymn. oszt.	22	—	2	—	5	—	29	—	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—	—
III. gymn. oszt.	19	—	5	1	1	—	25	1	26	—	—	1	—	—	1	1	1	2	24	—	—	—
II. gymn. oszt.	27	—	3	—	1	—	31	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	—	1
I. gymn. oszt.	16	—	23	1	1	—	40	1	41	—	—	1	—	—	—	1	—	1	40	—	4	13
Az elem																						
4. elemi oszt.	10	—	11	—	1	—	22	—	22	1	—	2	—	1	-	4	—	4	18	—	7	2
3. elemi oszt.	12	—	4	1	—	—	10	1	17	—	—	2	—	—	—	2	—	2	15	7	1	4
2. elemi oszt.	8	—	4	—	—	—	12	—	12	—	—	1	—	—	—	1	—	1	11	4	—	—
1. elemi oszt.	—	—	7	—	—	—	7	—	7	—	—	2	—	2	—	4	—	4	3	1	—	—
Mindháro																						
Papnev. int.	16	3	—	-	—	—	16	3	19	—	—	2	—	2	3	5	2	7	12	-	—	—
Gymnasium	187	1	48	5	19	—	254	6	260	1	—	5	—	3	1	9	1	10	250	—	4	14
Elemi isk.	30	—	26	1	1	—	57	1	58	1	—	7	—	3	—	11	—	11	47	12	8	6
Osszesen	233	4	74	6	20	—	327	10	337	2	—	14	—	8	4	25	3	28	309	12	12	20

ÁNOS

IMUTATÁS

anévről.

végén vizsgára állott																							Osztályozás eredménye					
szerint									Illetőség szerint		Nemzetiség szerint				Vallás szerint							Érdemsorozat						
14 éves	15 éves	16 éves	17 éves	18 éves	19 éves	20 éves	21 éves	Idősebb	Kolozsvári	Vidéki	Magyar	Német	Román	Szász	Unitárius	Ágost.	Ev. ref.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Mózes v.	Jeles (1)	Jó (2)	Elégséges (3)	Elégtelen (4)	Feltétlenül átvitetik	Javításra utasittatik	Ismétlésre utasittatik
tézetben																												
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	4	—	—
—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	4	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	4	—	—
—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	4	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	4	—	—
umban																												
—	—	—	2	6	5	6	5	6	4	26	27	1	2	—	20	3	—	3	2	—	2	3	10	17	—	30	—	—
—	—	1	7	8	11	7	2	—	3	33	36	—	—	—	29	1	2	1	—	—	3	2	9	15	10	26	8	2
—	—	8	12	7	7	—	1	—	5	30	30	2	2	1	26	4	—	1	1	1	2	6	9	12	8	27	6	2
3	4	8	5	3	2	-	—	—	3	22	24	—	—	—	17	2	2	2	—	—	2	2	7	9	7	18	2	5
0	6	5	3	4	—	—	—	—	3	26	25	—	4	—	14	3	4	1	—	4	3	3	3	18	5	24	2	3
6	8	1	—	—	—	—	—	—	5	19	22	—	2	—	12	2	2	3	2	—	3	4	4	13	3	21	2	1
0	3	1	—	—	—	—	—	—	9	22	31	—	—	—	20	3	1	4	—	1	2	1	8	12	10	21	6	4
4	1	—	—	-	—	—	—	—	14	26	39	—	—	—	20	4	6	5	—	—	5	7	7	14	12	28	9	3
kolában																												
2	2	1	—	—	—	—	—	—	8	12	16	—	—	4	10	3	2	—	—	1	2	4	6	6	2	16	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	13	—	1	1	8	—	3	2	1	—	1	9	4	2	—	15	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	9	—	1	1	8	—	1	—	1	—	1	5	2	4	—	11	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	3	—	—
nfolyamon																												
—	—	—	—	—	—	2	3	7	—	12	12	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	3	3	6	—	12	—	—
3	22	24	29	28	25	13	8	6	46	204	234	3	10	1	158	22	17	20	5	6	22	28	57	110	55	195	35	20
2	2	1	—	—	—	—	—	—	34	15	41	—	2	6	29	3	6	2	2	1	4	20	13	12	2	45	2	—
5	24	25	29	28	25	15	11	13	80	229	287	3	12	7	199	25	23	22	7	7	26	51	73	128	57	252	37	20

XII. Ösztöndijak, jutalmak, segélyezés és javadalmak.

1. Ösztöndijak.

a) Koncz János alapitványból évfolytán kiadatott egy tanulónak havonként 5 frtjával, 23 tanulónak 2 frt 50 krjával összesen 600 frt. Ebből részesültek: Benczédi Domokos, Biró Lajos, Demeter Dénes, Koncz Imre, Imreh József, VIII., Demeter Sándor, Fábián János, Létai Gyula, ifj. Pál István, *Péterfi Áron, *Váradi Ferencz, Elekes Lajos VII., Biró István, Pálfi István, Péterfi Albert, Májai Mihály, Sükösd Zsigmond, *Kelemen Miklós VI., Kolozsvári Pál V., Simándi József, *Székely Béla (5 frt) IV., D'zsi Ferencz, Nagy Béla, *Szombatfalvi Dénes III., Kádár László, Kászoni Árpád, Péterfi Béla II. gymn. o. és Kelemen István 2 e. o. tanulók.

b) A Koncz János alapitványból naponként ebédet kaptak, mely 10 hónap alatt 150 frtba került: *Koncz József VI., Vas József VII., Nagy Lajos VII. és Siménfalvi Boldizsár II. gymn. oszt. tanulók.

c) A Fehér Ödön alapitványból kiadatott 47 frt 84 kr, melyből a két tanuló közül egész évben egyik-egyik kapott 23 frt 92 krt Ezt kapták: Kelemen Árpád és Nagy Dénes VII. o. tanulók.

d) K. Nagy Sándor alapból (25 frt) havonként 2 frt 50 krt kapott Ürmösi Sándor I. o. tanuló.

e) A Kelemen Benő alapitványból naponként kaptak: 1—1 czipót, melynek értéke 10 hóra 80 frt: Dombi Lajos VIII., *Lőfi Ödön VII., Gál Pál, Deák Ferencz és Varga Béla VI. o. tanulók.

f) A Laborfalvi Berde Mózes és Márkos Terézia alapitványból naponként 1—1 czipót kaptak (10 hóra 80 frt): *Boros Károly, Fülöp Mózes VII., Deák Izsák, Németh Ödön, Bedő Ferencz és *Kelemen Kálmán VI. o. tanulók.

g) A Koronka Mátyus alapitványból 3 frt havi részletekben (60 frt) jutalmaztattak: Jánky Ernő VIII., Máté István VI. o. tanulók.

h) A Kern-Szilvási alapitványból két részletben 10 frtot kaptak: *Györke János VII., Ütő Áron I. gymn. o. tanulók.

i) A Mártonfi Gergelyné szül. Koncz Juliánna alapitványból a két félévi vizsgálat alkalmával kiadatott 150 frt; ebből részesültek 25—25 frtjával: Máthéfi Lajos VIII., József Lajos, Gelei András VII. gymn. o. tanulók.

j) A Májusi alapból, melyet a néhai boldog emlékü Kriza János püspök osztálytársaival alapitott volt mesterek képzésére, két részben 8 frttal segélyeztetett: Tana János II. é. tanitójelölt.

k) A Kovács Árpád alapitványból, melyet bágyoni Ko-

A csillaggal jegyzettek elégtelen osztályzat, vagy egyéb ok miatt évközben másokkal cseréltettek ki.

vács Dénes ur alapitott, havonként 2 frt 50 krt kapott Raffaj Dániel VI. gymn. o. tanuló.

l) A Kőváry László, érdemes isk. felügyelő gondnok ur, az 1888—89. isk. évre 80 frtot ajánlott fel, melyből naponként a következő négy tanuló kapott 1—1 czipót: Miklósi Ferencz III., Bedő Béla II., Simó János II., *Nagy Balázs I., Pálfi Zoltán I. gymn. o. tanulók.

m) A sepsi-szentiváni Szentiványi Jenő alapitvány 1887. jan. 1-től deczember végeig járó 8 frt kamatjából tankönyvek és iró eszközök vétettek: Antoni Albert, Szombatfalvi József, Krommer Mózes, Blóz Géza, Deák János, Deák András, Kriza János, Nagy Ferencz, Tóth Jenő, Demjén András, Kovács István el. oszt. tanulók részére.

n) Az erdélyi kincstári ösztöndijból (240 frt) Sárdi Sámuel VIII., Sinczky Géza VII., Ürmösi Károly VI., Ürmösi Károly V. o. tanulók 60—60 frtot kaptak.

Az ösztöndijak értéke összesen 1563 frt 84 kr.

2. Jutalmak.

Az érdemsorozat alkalmával a következő jutalmak osztattak ki:

A Paget Olivér alapitványból az angol nyelv tanulásban a pályázati vizsgán kitünt előhaladásért az első vagy 100 forintos dijat nyerte Gálfi Lőrincz III. é. papn.; a második vagy 50 frtos dijat Gál József III. é. papn.; versenytársa, Sárdi Sámuel VIII. gymn. o. t. pedig kiváló dicsérettel emlittetik; a harmadik, vagy 25 frtos dijat Sinczky Géza VII. gymn. o. tanuló, ki mellett Pázsint Mihály II. é. papn. igyekezetéért és Máté István VI. gymn. o. t. egy évi szép eredményért, mint versenytársak dicséretben részesittettek.

A „Bulyovszkyné szül. Szilágyi Lilla“ alapból az 5 frtos pályadijat az ifjuság által szerkesztett „Remény“ czimü hetilapban, mint az évfolyamában megjelent költemények között a légjobbak, „Rudolf trónörökös halálára“ és az „Ujévre“ czimüek szerzője: Józan Miklós II. é. papn. nyerte.

A „Kövendi Szász Gergelyné, szül. Incze Klára“ alapból Szentiváni Mihály életrajza megirására kitüzött 5 frtos pályadijat a „Ki kedveseinek emlékében él, nem halt meg az, csupán elutazott“ jeligéjü egyedüli mű szerzője, Máthé Lajos II. é. papn. nyerte.

A Fehér Márton alapitványból a szép irásért nyertek: Májai Mihály VI. o. t. 2 frtot, Bedőházi József V. o. t. 1 frtos tallért.

„Özv. Pap Sándorné szül. Kovács Katalin“ 100 frtos alapitványára beérkezett 5 pályamű közül „Imádkozzál és dolgozzál“ jeligéjü: Nem elég a rosszat kerülni, hanem a jóban kell magunkat gyakorolni, — főtételre irt egyh. besz. irója, Vári Albert I. é. papn. nyerte, a 4. sz. pályamű pedig Róm. 12. 15. v. jeligével dicsérettel tüntettetik ki; irója Pázsint Mihály II. é. papn.

P. Horváth Kálmán, a nevelésügy buzgó pártolója, isk. felügyelő gondnok ur, mint az előbbi években, most is 100 frtot tűzött ki oly formán, hogy a ki tiszta jelesen teszi az érettségit, kapjon 50 frtot. A más 50 frt elosztatott a következő tanulók között, mint a kiknek minden tárgyból jeles érdemjegyük volt: Ürmösi Károly, Fon Béla, Schuszter Erich, Májai Mihály, Máthé István VI. o. t. 10—10 frtot. — Az 50 frt Sárdi Sámuel és Szász András között, mivel mindketten tiszta jeles eredménnyel tették le az érettségit, megosztatott.

Az ifj. Peielle István-alapitványból az év folyamán a következő 5 tanulónak, hónaponként 1 frtjával, kiadatott 50 frt: Pál Ambrus VIII., Elekes Lajos VII., Fodor Máté, Szathmári Pál VI., Veres Gábor IV. o. tanulóknak. A nyári vizsgálat alkalmával pedig a következő jó magaviseletü és tiszta jeles osztályzatu tanulók között kiosztatott 49 frt. Ebből nyertek: Ferencz József V. és Grátz Gusztáv IV. o. t. 6—6 frtot, Benczédi Lőrincz, Sipos Gábor és Feldheim Mór III. o. t. 4—4 frtot. Haftl József II. o. t. 4 frtot. Kozma Ferencz, Ürmösi Sándor, Ütő Áron, Lukácsi József, Velits György, Feldheim Béla és Hunwald Ákos I. o. t. 3—3 frtot.

Főtiszt. Ferencz József püspök ur által kitüzött 2 forintos tallért a szabadkézi rajzból Csiki István V. o. t. nyerte.

Isk. felügyelő gondnok, Kőváry László ur 3 frtot tüzött ki a műénekben előhaladottaknak, a Dávid F. Egylet pedig 1 frtot, mely összegből könyvek vétetvén, „Magyar Calliope“ cz. énekgyüjteményt nyeri Fodor Jenő III. o. t., „Kis Aranykert“ cz. Kemény Pál 3. el. o. t., „Magyar Calliope“-t Farkas András I. o. t. és „Kisfaludy K. versei“-t pedig Szabó László VII. o. t.

A tornavizsgálat alkalmával a jelesebb tornászok jutalmazására ajándékoztak: Dr. Hintz György 2 tallért. Hutflesz Ká. roly 2 tallért, Kőváry László 2 tallért és a tanári kar 4 tallért. Ebből részesültek: Pataki Sándor VIII. o. t. 2, Szabó László és Léderer Miksa VII., Gál Pál, Desbordes Jenő VI.. Pálfi Dezső V., Halmágyi Lajos, Pap János IV. és Bartha István II. oszt. t. 1—1 tallért nyertek.

Az elemi osztályokban jó magaviseletért és kitünő tanulásért jutalom-könyveket nyertek: Mikó Imre, Nagy Elemér, Budai Endre, Czecz Jenő, Theotelekan Tráján, Binder Károly, Komjátszegi Gyula, Gergely Áron 4. el. o. t., Mikó Lőrincz, Kelemen István, Álbu József, Böjthe Pál, Bodor Lajos, Lőrincz Gyula, Jákóbi Kálmán, Antoni Kálmán, Antoni János, Nemes Dénes, Kozma Szabin 3. el. oszt. t., továbbá Benczédi Andor, Antoni István, Bónis Tibor, Gyergyai Árpád, Ransburg Ernő, Demjén András, Farkas Gyula, Paró Lajos 1. és 2. el. o. t.; szépirásért és rajzolásért hasonlóan többen kaptak.

A jutalmak értéke, nem számitva a könyveket, 411 frt.

3. Segélyezés.

A lefolyt isk. évben is az emberbaráti nemes szeretetnek, s jótékonyságnak igen szép jelét adták az alább közölt nemes emberbarátok, a kik vallásfelekezetbeli különbség nélkül segitették elő szegény sorsu ifjainknak a tanulást.

Főtisztelendő Ferencz József püspökné közbenjárása következtében egy héten ebédet főzettek: Özv. Szilvásy Miklósné 4 hónapig; elhunyta után 4 hónapig leánya, báró Kemény Gézáné; özv. K. Nagy Elekné, Ferencz József püspökné, Boros Györgyné és Szász Ádám 8 hónapig; özv. Groisz Gusztávné 7 hónapig; özv. Kriza János püspökné 1 hónapig; Pákei Lajosné 3 hónapig, Benczédi Gergelyné és Mózes Andrásné 1—1 hónapig. Ebből a kosztból naponként ebédet kaptak: Fábián János, Kovács Miklós, id. Pál István VII., Deák Izsák VI., Csiki István V., Bedő Béla, Jánosi Pál, Jánosi Ferencz II., Csiki György III., Szombatfalvi Dénes III. o. tanulók.

Ezeken kivül Benczédi Gergely tanárné a szünidőkön ebédet adott Tóth György V. o. tanulónak, Benkó Ferenczné hetenként ebédet Gelei András VII. és Bedő Béla II. o. t. Boros Sándorné tanár csütörtökön ebédet Kászoni Árpád II. o. t. és hetenként egész kosztot Lukácsi József I. o. t., Czecz Péterné naponta ebédet Kolozsvári Pál V. o. t., Éjszaki Károlyné naponta reggelit és ebédet Gálfi József I. o. t., özv. Farnos Elekné naponta ebédet Nagy Béla III. o. t., Fekete Pálné hetenként kétszer ebédet Koródi János II. o. t., Fon Mórné hetenként egyszer ebédet Koródi János II. o. t., Grau vendéglős naponta ebédet Farkas András I. oszt. t., Haller Rezsőné hetenként kétszer ebédet Dézsi Ferencz III. o. t., Kis Sámuelné egész kosztot Kádár László II. o. t., Kovács János ig. tanárné naponta ebédet Miklósi Ferencz III. o. t., vacsorát Máté János VIII. o. t., Landesmann Elekné vasárnap reggelit és ebédet Kászoni Árpád II. o. t., Lőrinczi József vendéglős hetenként háromszor ebédet Fodor Ferencz II. o. t., Mikó Imréné hetenként kétszer ebédet Dézsi Ferencz III. osztály tan., Mózes Andrásné hetenként egyszer ebédet Nagy Balázs I. o. t., Nagy Gábor vendéglős naponta ebédet Nagy Vilmos I. o. t., Dr. Nappendruck Kálmánné naponta ebédet Derzsi Domokos 4. el. o. t., Oberti János naponta ebédet Bedőházi József V. o. t., özv. Pálfi Sándorné naponta ebédet Almási Ferencz III. o. t., Simon Ferenczné naponta ebédet Balogh Lajos III. o. t., Schuszter Mihályné naponta ebédet Sükösd Zsigmond VI. o. t., Dr. Veres Vilmosné hetenként háromszor ebédet Komjátszegi Gyula 4. el. oszt. tanulónak.

4. Javadalmak.

A „Zsuki László“ alapitványból (52 frt 20 kr), temetési dijakból (32 frt) és patrociniumból (divisió) (43 frt 90 krt) kiosztatott az egyenruhás ifjak között 128 frt 40 kr. Legatiókból az illető légátu-

soknak volt 850 frt jövedelmök. Iskolai kórház-dij czimen több beteg tanulónak elengedtetett 32 frt 10 kr. Isk. tartozás, tandij stb. czimen elengedtetett 271 frt 75 kr. Iskola szolgáknak s egyes hivatalnokoknak segélyezés képpen elengedtetett 98 frt. Érettségi vizsga dijait a tanári kar, 4 frtot (68 frtot) elengedte a következő tanulóknak: Benczédi Domokos, Biró Lajos, Borb ly Albert, Demeter Dénes, Dombi Lajos, Gspánn Károly, Imreh József, Jánky Ernő, Koncz Imre, Koronki János, László György, Márkus Ferencz, Mátéfi Lajos, Máthé János, Pál Ambrus, Sárdi Sámuel, Szász András. — Fapénz czimen elengedtetett 9 frt.

A papjelöltek, papnövendékek és felosztályu tanulók a magán tanitásért kaptak: 2982 frtot.

Ezenkivül egész kosztja volt: 11 nek; ebédje és vacsorája: 1-nek; ebédje: 10-nek; reggelije: 5-nek.

A javadalmak értéke, nem számitva a kosztot, teszen: 4439 frt 25 krt.

A rongyos-egylet szives adományából ruhanemüvel segélyeztetett 8 elemi oszt. tanuló.

A kapu előtti kifli-árulásért járó czipót naponként kapta az egész évben Derzsi Domokos 4. el. oszt. tanuló.

Fogadják a fennebb elősorolt nemes szivü adakozók e helyen is a szegény székely ifjak nevében az igazgatóság hálás köszönetét.

XIII. Tanszerek.

A főiskola könyvtára. A könyvtárt a könyvtárnok jelentése szerint a jelen tanévben használták 134-en, 12 vel kevesebben, mint a megelőzőben.

A gyarapodás nagyon tekintélyes volt mind számban, mind értékben.

a) Vásárlás utján. A Bölöni Farkas Sándor-féle könyvtár 12 művel 14 kötetben. Továbbá 14 folyóirattal 14 kötetben. Összesen 26 művel 28 köt.

Az Augustinovich-alapból 3 folyó irattal 3 kötetben.

b) Ajándékozás utján. A Brassai-féle könyvtár 53 művel 57 kötetben.

A vegyes könyvtár gyarapodott és pedig Dániel Gábor egyh. főgondnok urtól 1774—1885. évekről 384 drb „Szomoru jelentéssel." Krüger Viktor urtól 1 mű, Breuer Adolf ur 1 mű, Hangay Oktáv ur 1 mű, Pozsonyi theol. akadémia 1 mű, Szabó Sámuel tanár ur 1 drb. Kanyaró Ferencz ur 1 drb, Vaska Béla lelkész urtól egy 1550-ben kelt 3 latin művel, Gordon Sándor urtól, Belfast, 1 mű, gr. Kuun Géza urtól 1 mű, Avéd Jákó urtól 1 mű, Király Pál urtól 1 mű, Pálfi Mór tanuló 1 művel 1556-ból, özv. Schütz Károlyné 1 mű, az unitárius püspöki hivataltól 11 mű, Glatz György ur 1 mű, Kovács János ur 1 mű, Ker. Magvető szerkesztősége 3 mű, dr. Hegedüs István ur 1 mű, Kozma Dimén lelkész ur Firtos-Váralja, egy unitá-

rius kézirati mű 1742-ből, dr. Nagy Mór ur 1 mű, Egyh. K. Tanácstól 5 mű, Kilyéni Endre tanár urtól 1 mű, Vajda Victor urtól 1 mű, Lampel Róbert könyvkereskedőtől 3 mű, dr. Szabó Károly urtól 1 mű, „Sárospataki irodalmi kör"-től 1 mű; Ferencz József püspök urtól 1 mű, Sebes Pál miniszteri tanácsos és Sebes Károly főorvos urtól a néhai tanár Sebes Pál könyvtára, mintegy 400 mű, melyből a jelentés napjáig lajstromoztatott 182 nyomtatott és kézirati mű, vagy kisebb dolgozat; Székely Ádám urtól, néhai édes atyja Székely Sándor püspök könyveiből és irataiból 53 drb és 13 szomoru jelentés a család tagjairól; Magyar Tudományos Akadémia 26 mű; Backhause Katharine 2 mű, ifj. Krémer Sámuel 1 mű, Boros György tanár ur 1 mű = 474 mű 540 köt., 1 kézirati mű és 397 szomoru jelentés.

Az egész évi gyarapodás 556 mű, 628 kötetben; 1 kézirati mű és 397 szomoru jelentés. A könyvtár áll jelenleg: 20,145 műből 27,790 kötetben.

3. A tanári kar részére a következő folyóiratok és lapok jártak: Magyar nyelvőr. Századok. Tört. tár. Magyar könyvszemle. Figyelő. Philosophiai szemle. Budapesti szemle. Természettudományi Közlöny. Hazánk. Földrajzi közlemények. Orv.-Term.-Tudományi Értesitő. Osztrák-Magyar Monarchia. Történeti életrajzok. Az erdélyi Muzeum-Egylet bölcselet-, nyelv- és Történelem-Tudomány szakosztályának kiadványa. Irod. Értesitő. Petőfi Muzeum. Keresztény Magvető. Vegytani Lapok. Egészségtani Lapok. Néptanitók Lapja. Unitárius Közlöny. A Brit és Külföldi Unitárius Társulat, Ferencz József püspök ur utján, az Inquirert küldötte Az Amerikai Unitárius Társulat, Kovács János tanár ur utján, Unitarian Reviewt küldötte. Kovács János ig. tanár ajándékozta: a Christian Register és az Unitarian Herald heti lapokat.

4. Könyvek vételére s bekötésére fordittatott a

a) B. Farkas Sándor-alapból	160 frt	43 kr.
b) Az Augustinovics „	143 „	95 „
Együtt:	304 frt	38 kr.

5. A „Természettani gyüjtemény számára vétetett egy „Holtcz"-féle villanygép, melynek ára 68 frt; javitásokra fordittatott 17 frt 5 kr, összesen 85 frt. (Államsegélyből).

6. A földrajzi gyüjtemény számára megvétetett az „Osztrák-Magyar monarchia térképe", ára 10 frt.

7. Térképtartó-álvány, fekete táblák, tanári szakkönyvtáraknak könyvszekrények, tantermek ujra padolása; s az iskolához csatolt régi püspöki szállásnak tantermekké alakitási költsége 640 frt 81 kr. Ez is az államsegélyből fedeztetett.

8. Az iskola épületének vaskapcsokkal megkötésére s egyéb javitásokra a közalapból fordittatott 1044 frt 39 kr.

papnövendék. Tartatott ez évben összesen 25 gyülés, melyeknek tárgyai szavalatok, felolvasások vitatkozások s más egyleti ügyek voltak.

Tartatott mindkét félévben egy-egy szavalati nemes verseny, melyeken jegyzőkönyvi dicséretet nyertek, komoly irányban Józan Miklós II. é. pn. vig irányban Péter Sándor I. é. pn. és Feldheim Béla VII. oszt. tan. Szavalati dijas verseny szintén kettő volt. Ezeken a jutalomkönyveket mindkét esetben Józan Miklós és Péter Sándor papnövendékek nyerték el, előbbi komoly, utóbbi vig irányu szavalataival.

Irodalmi pályázat volt mindkét félévben egy-egy. Ezeken jutalmat nyert prózai dolgozattal Józan Miklós II. é. pn. (3 frt), költeménynyel ugyanő (2 frt), dicséretet Steiner Áron VIII. o. t.

A májusi nagy pályázaton, egy-egy 10 frankos arany jutalmat nyertek: Neveléstani értekezéssel Józan Miklós II. é. pn., német forditással Feldheim Béla VII. o. t., irod. tört. tanulmánynyal Vári Albert és Pázsint Mihály papnövendékek; történelmi tanulmánynyal Pázsint Mihály II. é. pn. A természettani és társadalmi kérdésre beadott pályamunkák a jutalomra nem itéltettek érdemeseknek.

Az egylet által szerkesztett „Remény“ cz. hetilapból megjelent 25 szám.

1848. márczius 15-ike emlékére szépen sikerült ünnepélyt rendezett az egylet. Imát mondott ez alkalommal Gálffy Lőrincz III. é. pn, alkalmi beszédet Demeter Dénes VIII. o. t.; felolvasást tartott Lőrinczi Dénes I. é. pn.; szavalt Józan Miklós II. é. pn.; énekelt az ifj. dalkör és zenélt az ifj. Apolló-kör.

Az egylet olvasótermébe a következő lapok és folyóiratok jártak: „Századok“, „Magyar Nyelvőr“, „Budapesti Szemle“, „Hazánk“, „Figyelő“, „Egészségtani Lapok“, „Magyar Salon“, „Uram Bátyám“, „Vasárnapi Ujság“, „Fővárosi Lapok“. „Ellenzék“, „Magyar Nyelvtörténeti Szótár“. „Osztrák-Magyar Monarchia Irásban és Képben“, „Keresztény Magvető“ és „Unitárius Közlöny“, e két utóbbi a szerkesztők ajándéka.

Jótékonyságot gyakorolt az egylet iránt Incze Mihály nyug. miniszteri titkár, ki ez évben is 20 frtot ajándékozott az egyletnek könyvvásárlásra.

Az egylet könyvtára szaporodott ez évben Jakab Elek „Kolozsvár Története“ cz. monographiájával, melyet szerző 20 frt kedvezményes árért adott az egyletnek, továbbá a magy. tud. akadémia könyvkiadó vállalatának első (történelmi) és második (irodalmi) sorozatával (4 kötet).

Az egylet bevétele volt 306 frt 96 kr, kiadása 234 frt 57 kr; jelenlegi vagyona tehát 72 frt 59 kr.

Az egylettel összeköttetésben álló „Kölcsönző Egylet“-nek, melyet Lendvay Latkóczyné jeles művésznő alapitott, állandó tőkéje 200 frt, melyből 2 frt kölcsönt vehetnek ki a felosztályuak kamatra. A kamatokból bejött összeget pályadijak kitűzésére forditja az egylet. Jelenlegi vagyona 246 frt 54 kr.

A „felosztályuak kölcsön-könyvtárá“-nak, melyet az ifjuság gyüjtés által gyarapit, mult évben volt 32 frt 14 krja, ez évi bevétel 33 frt 21 kr. Összesen 65 frt 35 kr.

Az egylet zárünnepélyét jun. 16-án tartotta, mely alkalommal az ifj. dalkörön és egyleti elnökön (ki elnöki jelentést tett) kivül közreműködtek Pál István és Feldheim Béla VII. o. t., kik szavalltak és Nesztor Emil VIII. oszt. tanuló, ki czimbalmon játszott.

3. Az alosztályuak olvasó egylete tartott 23 rendes gyülést, melyeken volt összesen 216 szavalat, 20 felolvasás és 5 verseny. — Könyvjutalmat nyertek: Desbordes Ernő V., Feldheim Mór III., Gothárd Sándor V. és Peller Izidor IV. oszt. tanulók. Az irodalmi pályázaton könyvjutalmat nyert: Ferencz József V. o. t. A könyvtár áll jelenleg 454 kötetből. Az egylet pénzvagyona 118 frt. Az egylet vezetője ez évben Dézsi Mihály papjelölt volt, védnöke Ulár Pál tanár.

4. „Dalkör.“ Tagja minden énekképes fel- és alosztályu tanuló. Az ifjusági ünnepélyeken, továbbá templomban és temetéseken Iszlai Márton énektanitó vezetése alatt szép sikerrel többször működött. Alaptőkéje 98 frt 54 kr. Védnöke Nagy Lajos tanár.

5. Az „Apolló-kör“. Czélja az ifjuság között a zene-ismeretek terjesztése. Vagyona 993 frt 18 kr.

6. A „Remény alap“-nak van 395 frt 80 kr vagyona. Czélja: az ifjuság által szerkesztett „Remény“ hetilapban megjelent jelesebb dolgozatokból új zsebkönyv kiadása.

7. A „jóltevők arczképezésére gyüjtött alap“-ban jelenleg van 274 frt 51 kr. Czélja: a jóltevők arczképeinek koronként lefestetése a főtanoda nagytermében leendő elhelyezés végett.

8. A „Kriza János-alap“ teszen 235 frt 10 krt. Ez összeg az 1882. évi julius 30-án tartott Kriza-ünnepély alkalmával begyült adakozásokból maradt meg. Az egylet később a kamatját szépirodalmi pályaművek jutalmazására fogja forditani. Az elősorolt alapok pénzei a kolozsvári takarékpénztárban vannak elhelyezve s a betéti könyvecskék az igazgató gondozása alatt állanak.

XVI. Adatok az 1888—89-ik tanév történelméhez.

A tanév szept. 1-én kezdődött. A beiratások szept. 1. és 2-ik napjain eszközöltettek; a felvételi pót- és javitó vizsgálatok 3-án és 4-én voltak, 5-én az órarend állittatott meg s ugyanekkor értekezlet is tartatott az összhangzatos tanitás keresztülvitele érdekében s a dolgozatok megállitása iránt. Az iskola ünnepélyes megnyitása szept. 6-án történt a tanári kar, több Egyházi Tanácsos s az ifjuság teljesszámu jelenlétében. A vallásos isteni tiszteletet Gálfi Lőrincz III. éves papnövendék végezte. Megnyitó beszédet Kőváry László isk. felügyelő gondnok tartott; Kovács János igazgató is buzditó beszédet intézett az ifjusághoz. A rendes előadások szept. 7-én d. e. 8 órakor kezdődtek meg.

A tanári és a tanitói testületben a következő változások történtek. Kanyaró Ferencz és Boros Sándor okleveles tanárokat az E. Főtanács (19—1888. sz.) mint helyettes tanárokat megválasztotta. Grátz Mórt, a kolozsvári ev. eklézsia első lelkészét, az E. K. Tanács (71—1888. sz.) a VI. VII. és VIII. osztályokban a német nyelv és irodalom tanitására, mint óraadó tanárt alkalmazta. Marzloff Kamilló, ki eddig csak a III. és IV. osztályokban tanitott, ez iskolai évben az V. osztály német nyelv tanitására is alkalmaztatott. Lőrinczi István, isk. főnök, s tanitó, kénosi pappá neveztetvén, helyébe Nagy Sándor IV. éves papjelölt tétetett. A 3-ik elemi osztály tanitójává Hadházi György okl. tanitó neveztetett ki, de katonai szolgálatra beszólittatván, helyette Gálfi Lőrincz III. éves papnöv. lett a tanitó, kit indokolt kérelme következtében a II-ik félévben az E. K. Tanács Kádár Lajos III. éves papnövendékkel helyettesitett.

Borbély György, okl. tanárjelölt, a tordai polgári iskolával kapcsolatban levő algymnasiumhoz ideiglenes minőségben tanárnak neveztetvén, helyette a latin nyelvet a III. gymn. osztályban Ulár Pál r. tanár tanitotta; az I. és II-ik gymn. osztályokban pedig a latin nyelv tanitására Dézsi Mihály IV. éves papnöv. és tanárjelölt alkalmaztatott 1889. január 1 től kezdve; Dézsi Mihály helyébe, a 4-ik elemi osztály tanitója Gál József, III. éves papnövendék lett. Benedek Áron óraadó tanár helyett, a III. gymn. osztályban a mathematica tanitását 2 órán Boros Sándor helyettes tanár vette át. A VII-ik gymn. osztályban a magy. irod. történelem het. 3 órán, melyet eddig Mózs András tanár tanitott, Kanyaró Ferencz helyettes tanárnak adatott át. Mózes András tanárnak, a papnevelő intézetben, az egyházjogból az eddigi 2 órája egy órával megszaporittatott. Az egyházi és műének s orgona tanitására Iszlai Márton kántor-tanitó neveztetett ki. Nagy Sándor ellenőr helyett az ellenőr Dézsi Mihály lett. A gyorsirászatot az önkéntes tanulóknak ez évben is Pap Gábor gyorsirás tanitó tanitotta.

A „Gagyi és nyikómenti unitárius papi önképző kör" 1888. szept. 9-én Kis-Kadácsban ünnepélyesen leleplezte a néhai Simén Domokos, főtanodánk egykori jeles tanárának sirkövét, melynek költségei adakozás utján gyültek be. A tanári kart, Boros György tanár képviselte, ki ez alkalommal az elhunytnak életrajzát olvasta fel az ünnepélyen.

Kovácsi Antal tanügyi jegyző lemondása következtében, az E. K. Tanács ideiglenesen Boros György tanárt alkalmazván, helyébe az isk. igazgatóság nevelésügyi bizottsági s igazgatósági jegyzőnek 1889. jan. 22-én Kanyaró Ferencz helyettes tanárt választotta meg.

Az intézetben tetemes javitás történt s a mint fennebb a tanszerek rovatában látható, javitásra, tanszerekre stb. 2078 frt 63 kr forditattott.

A nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszterium ez évben is főtanodánknak a 3800 frt államsegélyt megadta.

Dr. Finály Henrik egyetemi tanár, mint kormánybiztos, 1889. junius 21. és 22-én a vizsgálatokon megjelent s ez alkalommal a gyüjteményeket s tanszereket is megvizsgálta s megelégedését fejezte ki.

A „Kovács Árpád"-alapitvány, melyet Kovács Dénes bágyoni nagybirtokos és egyházi tanácsos alapitott, a jelen iskolai évben életbe lépett s annak a kamatjából egy tanuló havonként 2 frt 50 krt élvezett.

A legatiók száma szaporodott kettővel. Ugyanis a Tordai és az Ürmösi unitár. eklézsiák rendes legátus vitelére jelentkeztek 1889-től kezdve.

A tanuló ifjuság 1889. május 25-én a „Lövölde" helyiségében az igazgatóság engedélyével szépen sikerült majálist rendezett, melynek tiszta jövedelme 285 frt 50 kr volt. Ez összeg $^2/_5$-e 114 frt 36 kr az isk. kórház-alapnak, $^1/_5$-e 57 frt 18 kr az ifjusági egyleteknek és $^2/_5$-e 114 frt 36 kr a Mátyás-szobor-alap javára adatott.

Uj tanuló ez isk. évben jött 76; ebből unitárius 51, 25 pedig más vallásfelekezetü.

A vasárnapi hitoktatás az alosztályuaknak a téli hónapokban ebben az évben is megtartatott Boros György tanár felügyelete alatt. A tanitást és isteni tiszteletet a papjelöltek és papnövendékek végezték.

Különböző intézetektől jött 116 drb. „Értesítő". A Franklin-Társulat, Lampel Róbert (Wodianer J. és fiai) könyvkereskedése, Nagel Bernát és Hügel Ottó könyvkereskedők, Nyitrai és Társa könyvkereskedése, Hoffmann és Molnár könyvkereskedők több tankönyvet küldöttek az illető szaktanároknak.

A tanuló ifjuság magaviselete általában véve jó volt.

Az egészségi állapot a fennebbi kórházi kimutatásból láthatólag, nagyon kedvező volt. Az iskolai kórházban ápolt betegek Albert Amálfi 4. el. oszt. tanuló kivételével, ki 1889. január 17-én elhunyt, mind felgyógyultak. — Május 6-án a kórházon kivül hunyt el Mikó Miklós VII. gymn. oszt. tanuló, Mikó Miklós kir. itélő-táb-

lai biró szépreményü s általános közszeretetben volt fia. A megszomorodott szivü szülőknek mély fájdalmát enyhitse az ég ura s meghiusult reményöket pótolja ki más reménynyel.

A tanári szakkönyvtárak beállitására a könyvszekrények a tantermekben elkészültek s az igazgatóság által erre vonatkozó alapszabályok elkészittetvén, az E. K. Tanács 87—889. t. ü. sz. alatt helybenhagyta. S igy 1889. szeptember hó 1-étől kezdve a főtanoda könyvtárából az illető tanároknak szakkönyvtárak lesznek berendezve.

Az év folyamában az isk. igazgatóság tartott 22 ülést, melyeken a folyó ügyek elintézése mellett tanári értekezletek is voltak az öszhangzatos tanitást, az ifjuság előmenetelét és fegyelmét illetőleg.

A vizsgálatokra az E. K. Tanács által kinevezett bizottság nagy érdeklődéssel vett részt a vizsgálatokon. Különösen kedves kötelességemnek tartom fölemliteni, hogy főtanodánk érdemes felügyelő gondnokai: Dr. Brassai Sámuel, Kőváry László és P. Horváth Kálmán rendkivüli buzgalmat s kiváló érdeklődést tanusitottak intézetünk iránt ugy szellemi, mint anyagi támogatásukkal.

Az iskolai év ünnepélyes bezárása junius 23-án d. u. volt, mely alkalommal főtisztelendő Ferencz József püspök ur intézett beszédet az ifjusághoz, az érdemsorozat felolvasása előtt. Az érdemsorozat felolvasása a jutalmak kiosztása és az évi jelentés megtétele után az igazgató, tartott zárbeszédet.

XVII. Figyelmeztetés az 1889—90-ik tanévet illetőleg.

1. Az iskolai év szeptember 1-én kezdődik.

2. A beiratások szeptember 2. és 3-ik napjain eszközölhetők a főtanoda helyiségében, a 29-ik számu igazg. teremben.

3. A tanodába először belépendő felosztályu tanuló: bizonyitványaival, keresztlevelével személyesen ; az alosztályu: szülői, gyámja vagy ezek megbizottja kiséretében köteles az igazgatónál jelentkezni s ott születési évét és helyét pontosan bejelenteni.

4. Az elemi vagy gymnasialis osztályba lépendő tanulók szabályszerü bizonyitvány vagy ennek hiányában felvételi vizsgálat alapján vétetnek fel az illető osztályba még pedig az elemi osztályba lépni akarónak legalább 6, a gymnasialis osztályba pedig 9 évesnek kell lennie.

5. Az elégtelen osztályzatu bizonyitvánnyal jelentkezők nem vétetnek fel.

6. Az ágyhely-díjon kivül a többieket az egész isk. évről előre kell befizetni.

7. A kik az iskolában benlakást akarnak nyerni, ebbeli szándékukat szeptember 3-ig az igazgatónál jelentsék be.

8. A felvételi-, pót- és javitó-vizsgálat szeptember 4-én, a javitó érettségi vizsgálat szept. 5-én lesz.

9. Az ösztöndijak elnyerése végett a folyamodásokat keresztlevéllel, isk. és szegénységi bizonyitványokkal felszerelve, szeptember 15-ig az isk. igazgatósághoz kell beadni.

10. Tudósitó könyvét minden tanuló köteles bemutatni az igazgatónak, mert különben nem vétetik fel.

11. A tanulók ruháiknak és könyveiknek a szülők vagy gyámok által láttamozott leltárát beiratásuk alkalmával az igazgatónak bemutatni tartoznak.

12. A belépő tanulók az 1887. évi XXII. t.-cz. értelmében a beiratás alkalmával tartoznak bemutatni az újra-oltási bizonyitványt.

13. A lakszobákban vaságyak vannak berendezve, s igy faágyat és ládát nem szabad hozni.

Az ágyak használati dija:

a) Egy teljes ágyért két fiókkal = ... 4 frt.
b) Egy oly ágyért, mely alatt karikás ágy is van egy fiókkal = ... 3 frt.
c) Egy karikás ágyért egy fiókkal = ... 1 frt 15 kr.

KOVÁCS JÁNOS,
igazgató-tanár.

B) TORDAI KÖZÉPTANODA ÉS ELEMI-ISKOLA.

E középtanodánk, a mint az a mult évekről kiadott Értesítőkben közölve volt, az állam és egyházunk között kötött szerződés alapján, polgári iskolává alakittatott át azon kikötéssel, hogy a klassikus nyelveket az Egyház a gymnasialis tantervnek megfelelő mértékben adathassa elő, ha ez tán a polg. iskolai tanterv rovására történik is.

Részletes jelentést adni ez intézetről felesleges, mert minden évben külön „Értesitő“ jelenik meg róla. Ez alkalommal tehát szorosan véve csak azon ügyek előadására szoritkozunk, melyekre Egyházunk fenhatósága a szerződésben biztosittatott.

I. Főfelügyelet.

Az iskola feletti főfelügyeletet gyakorolja az „Egyházi Főtanács“, közvetlen pedig a Kolozsvártt székelő „Egyházi képviselő Tanács.“

II. Iskolai igazgatóság.

Elnökök: Felügyelő gondnok: Szigethi Sándor és Veress Dénes, alispán.

Tagok: Albert János, Májai István, Székely Miklós, Csegezi Mihály, Borbély György, Varga Dénes igazgató, az igazgatóság jegyzője és előadója, könyvtárnok és pénztárnok.

Végrehajtó közegek:

Varga Dénes, igazgató.
Firtos Ferencz, isk. főnök.

III. A tanárok v. tanitók és az általuk kezelt tárgyak megnevezése.

Sorszám	Tanár v. tanitó neve	Tárgy	Középiskola V.	IV.	III.	II.	I.	Elemi iskola 4	3	2	1	Heti órák összege	Jegyzés
1	Albert János	Latin	4	4								9	Pap és tanár
		Erkölcstan	1	1									
2	Adorján Domokos	1. és 2. oszt. tárgyai								15	15	18	Kántor-tanitó
		Vall. ének	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
		Irás						1	1				
3	Borbély György	Latin		1	4	4	4					18	Tanár
		Görög	5										
4	Firtos Ferencz	A 4. osztály tárgyai						18				20	Iskola főnök
		Vallás			1								
		Torna						1	1				
5	Muzsnay Kálmán	A 3. osztály tárgyai							16			18	Okleveles tanitó
		Vallás				1	1						
6	Nagy Gyula	Rajz						1	1			1	Rajztanár
7	Varga Dénes	Szónoklati gyakorlat	1	1	1	1	1					1	Igazgató

IV. Tanterv.

A középiskolai tárgyak tanterve ugyanaz, a mi a kolozsvári főiskola megfelelő osztályaiban; az elemi iskola tanterve szintén megegyezik a kolozsvári elemi iskola tantervével. Ezek részletezése tehát felesleges.

V. STATISTIKAI ADATOK.

a) A polgári iskolával egyesitett középiskolában.

Osztályok	felvétetett: Rendes	felvétetett: Magán	Nemzetiség: Magyar	Nemzetiség: Német	Nemzetiség: Román	Vallás: Unitárius	Vallás: Év. ref.	Vallás: Lutheranus	Vallás: Róm. kath.	Vallás: G. kath.	Vallás: G. kel.	Vallás: Mózes v.	Év végéig maradt	Eltávozott	Meghalt	Vizsgázott	Kitünő	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Latin nyelvet tanult	Fizető	Mentes	Ösztöndijas	Bejáró	Benlakó
V.	4	1	4	—	1	3	1	—	—	1	—	—	4	—	1	4	1	2	—	—	1	5	2	3	1	2	3
IV.	16	2	15	—	3	8	5	—	1	2	1	1	17	1	—	17	2	1	3	5	6	10	14	4	—	14	4
III.	21	2	17	—	6	5	6	—	3	3	3	3	22	1	—	22	—	7	9	2	4	17	15	8	1	19	4
II.	39	—	35	—	4	8	17	—	9	2	2	1	37	1	1	37	—	7	9	3	18	21	19	21	2	30	9
I.	35	2	32	—	5	9	15	2	4	4	1	2	34	3	—	32	1	4	9	6	12	23	17	19	3	27	10
Összesen	115	7	103	—	19	33	44	2	17	12	7	7	114	6	2	112	4	21	30	16	41	76	67	55	7	92	30

b) Elemi iskola.

Osztályok	Felvétetett	Nemzetiség: Magyar	Nemzetiség: Német	Nemzetiség: Román	Vallás: Unitárius	Vallás: Év. ref.	Vallás: Lutheránns	Vallás: Róm. kath.	Vallás: G. kath.	Vallás: G. kel.	Vallás: Mózes v.	Év végén maradt	Eltávozott	Meghalt	Vizsgázott	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fizető	Mentes	Ösztöndijas	Bejáró	Benlakó
4.	29	27	—	2	9	7	1	9	2	—	1	26	—	3	26	9	6	10	1	25	4	3	22	7
3.	26	14	4	8	6	6	1	5	6	2	—	23	1	2	22	4	6	8	4	24	2	—	19	7
2.	22	14	—	8	3	8	—	3	2	6	—	21	1	—	20	3	12	5	—	21	1	1	21	1
1.	12	11	—	1	2	6	—	1	1	—	2	10	2	—	10	2	6	2	—	11	1	—	11	1
Összesen	89	66	4	19	20	27	2	18	11	8	3	80	4	5	78	18	30	25	5	81	8	4	73	16

VI. Az elemi oszt. tanulók névsora.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
4-ik elemi osztály.			
Amberboj Albert	róm. kath.	1878	Torda.
Amberboj Emil	„	1877	Torda.
Bán József	ev. ref.	1879	Dicső-Szt.-Márton.
Darkó Gyula	unitárius	1878	Torda.
Trenkel Dávid	Mózes vall.	1878	Torda.
Fodorian Miklós	görög. kath.	1878	Ar.-Polyán
Tojovich János	róm. kath.	1879	Torda.
Gál Zsiga	unitárius	1879	Torda.
Gálfi Ferencz	„	1877	Mészkő.
Gombos László	róm. kath.	1879	Torda.
Hamari Géza	„	1879	Torda.
Harkányi Miklós	ev. ref.	1878	Torda.
Horváth Gáspár	„	1876	Jára.
Horváth Zoltán	„	1879	Torda.
Jakab Nándor	„	1879	Torda.
Kleinhempel Ede	ágost. hitv.	1879	Torda.
Klug Elemér	unitárius	1879	Torda.
Gerendi Sándor	„	1876	Torda.
Létai Aladár (meghalt)	„	1879	Tor.-Szt.-György.
Patocsán György	görög. kath.	1878	Koppánd.
Pálfy Samu	unitárius	1879	Várfalva.
Radó Mózes	„	1878	Ënlaka.
Sándor Géza	róm. kath.	1879	Torda.
Sükösd Jenő (meghalt)	ev. ref.	1879	Egerbegy.
Szabó Gábor	„	1877	Sz.-M.-Falva.
Szilvási Alajos	róm. kath.	1879	M.-Kubin.
Szentpéteri Andor (megh.)	„	1880	Torda.
Tóth Sándor	unitárius	1874	Szind.
Vajna János	róm. kath.	1879	Torda.
Összesen: 29.			
3-ik elemi osztály.			
Vlász János	görög kath.	1880	Alsó-Detrehem.
Balás János	ev. ref.	1879	Kolozsvár.
Apáthy Gyula	„	1880	Voldorf.
Czakó László	unitárius	1880	Torda.
Lup János	görög kel.	1878	A.-Szt.-Mihályfalva
Kleinhempel József	ágost. hitv.	1878	Torda.
Veress Gyula	unitárius	1880	Torda.
Kovrig János	róm. kath.	1879	Torda.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Anton Rudolf	gör. kath.	1880	Bécs.
Kmen Frigyes	róm. kath.	1878	Bécs.
Gelei Gyula	ev. ref.	1879	N.-Almás.
Kriza József	unitárius	1878	Toroczkó.
Blazsej Endre	róm. kath.	1879	Torda.
Pásztor Gyula	ev. ref.	1877	Torda.
Czigerián Emil	gör. kath.	1879	Torda.
Mészáros Lajos	„	1879	Torda.
Petrikás Emil	„	1879	Dombró.
Halmágyi László	unitárius	1877	Mészkő.
Móky Árpád	róm. kath.	1878	Torda.
Száva Sándor	gör. kath.	1878	Torda.
Lépter Rezső	róm. kath.	1878	Torda.
Gazda Mihály	gör. kel.	1879	Torda.
Ravai Miklós	unitárius	1875	Torda.
Gálfi Árpád (meghalt)	„	1880	Mészkő.
Balassa Vilmos (megh.)	ev. ref.	1879	Alamor.
Kis János (eltávozott)	„	1875	Torda.
Összesen: 26.			
2-ik elemi osztály.			
Sztojka János	gör. kel.	1880	Vajdaszeg.
Buday Andor (kimaradt)	ev. ref.	1881	Torda.
Balog Aurél	gör. kel.	1881	Torda.
Moldován László	„	1881	Torda.
Nagy Zsiga	ev. ref.	1881	Torda.
Solymosi Ernő	„	1881	Borgó-Prund.
Szingyán Gergely	gör. kel.	1879	Torda.
Gombos József	róm. kath.	1881	Torda.
Zalányi Samu	ev. ref.	1881	Torda.
Gegesi József	„	1881	Torda.
Szerb Miklós	gör. kel.	1877	A.-Detrehem.
Lázár Ernő	róm. kath.	1881	Erzsébetváros.
Gelei Imre	ev. ref.	1880	N.-Almás.
Gerendi Mózes	unitárius	1877	Torda.
Darkó Aladár	„	1881	Torda.
Pap Miklós	gör. kel.	1876	Vajdaszeg.
Székely Albert	unitárius	1880	D.-Szt.-Márton.
Ile János	gör. kath.	1878	P.-Szt.-Király.
Albon József	gör. kath.	1881	F.-Detrehem.
Kónya Rezső	ev. ref.	1880	Jasszi.
Nagy Lajos	r. kath.	1881	Sinfalva.
Nagy Dezső	ev. ref.	1881	Nagy-Kapus.
Összesen: 22.			

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
1-ső elemi osztály.			
Herbst Fülöp (kimaradt)	Mózes vall.	1881	Torda.
Serbán Aurél	gör. kath.	1881	Maros-Orbán.
Kazacsay Ernő	róm. kath.	1882	Torda.
Nagy Miklós	ev. ref.	1882	Torda.
Jakab Gergely	„	1881	Torda.
Pap Gergely	„	1881	Torda.
Kónya György	„	1882	Jasszi.
Szatmáry Gergely	unitárius	1881	Torda.
Fodor László	„	1882	Torda.
Lefkovits Jakab (kimaradt)	Mózes vall.	1881	Torda.
Horváth Ferencz	ev. ref.	1882	Jára.
Veres Samu	„	1880	Torda.
Összesen: 12.			

VII. Iskolai közlemények.

a) Ösztöndijak.

Az áldott emlékezetü Koncz János alapitványának kamataiból havonként 2—2 frt segélyben részesültek a következő tanulók:

1. Pálfi Eerencz III. o. t. Várfalváról. 2. Létai József II. o. t. Ar.-Rákosról. 3. Kovács Sándor II. o. t. Sinfalváról. 4. Molnár János I. o. t. Ádámosról. 5. Bölöni Vilmos I. o. t. Kövendről. 6. Székely Andor I. o. t. Tordáról. 7. Darkó Gyula 4. el. o. t. Tordáról. 8. Gerendi Sándor 4 el. o. t. Tordáról. 9. Radó Mózes 4 el. o. t. Tordáról. 10. Darkó Aladár 2 el. o. t. Tordáról. 11. Fodor Gyula V. oszt. t. Bágyonból, a ki nov. 19-én meghalt.

b) Javadalmak

A tanitványoktól kapott készpénz-jövedelem mintegy 700 frt volt, 7 kosztos tanitvány csak 100 frtjával számitva 700 frt. A stipendium 200 frt. A szolgák fizetése 77 frt 50 kr. A javadalom összege tehát, melyben a köztanitók és tanulók részesültek mintegy 1677 frt 50 krra tehető.

Jótékonyságot gyakoroltak az intézettel szemben: Tekintetes Szigethi Sándor felügyelő gondnok ur, a ki egy szegény tanulót teljes ellátásban részesitett. A gymnasiumi igazgatóság és a polg. isk. gondnokság 63 tanulót részesitett tandijmentességben. A polg. isk. gondnokság 17 tanulót látott el tankönyvekkel.

Dr. Szentpéteri Lajos megyei főorvos és dr. Szentkirályi Lajos városi orvos urak a beteg tanulókat ingyen gyógykezelték.

c) Könyvtár és egyletek.

Az intézet könyvtára ez iskolai évben ugy értékben, mint számban, nagyot gyarapodott tisztelendő Albert János ur szivességéből, a ki 105 drb — köztük sok igen becses — müvet ajándékozott a könyvtár részere. Ezek közül 2 drb kézirat, 3 kötet pedig 45 drb különböző szerzőktől irott halotti beszédet foglal magában. Kedves kötelességemnek érzem a nemes adakozónak e helyen is szives köszönetet mondani nagybecsü ajándékozásáért.

A könyvtárban jelenleg 2336 drb. mű van, ebből 56 drb kézirat, 12 kötetben pedig 142 drb. akadémiai értekezést foglaltattam össze.

Az ifjusági könyvtár is a nagy könyvtárban van elhelyezve, 3 drb. szekrényben. E könyvtárban, melyet évfolytában rendeztem és lajstromoztam, van: 532 drb. könyv; ezekből 224 drb. regény, a többi nagyobbrészint történelmi és szépirodalmi mű, köztük sok hiányos és elrongyolódott.

A könyvtár részére a következő folyóiratok és szaklapok jártak: 1. Az Országos Középisk. Tanáregyesület Közlönye. 2. Egyete-

mes Philologiai Közlöny. 3. Proth. Egyh. és Isk. Lap. 4. Budapesti Szemle. 5. Ker. Magvető. 6. Magyar Nyelvőr. 7. Az Akadémia Könyvkiadó vállalatából a történelmi és szépirodalmi sorozat. 8. A term. tud. könyvkiaddó vállalat kiadványai. 9. Akadémiai értekezések. 10. Az Osztrák-Magyar Monarchia leirása.

A gymnasialis és polg. iskolai tanulók együttesen „Önképzőkört“ alkottak Benkő Gyula tanitó vezetése alatt. Az „Önképzőkör“ minden szombaton d. u. 5—7 óráig gyülést tartott, melynek tárgyai felolvasások, szavalatok és ezeknek megbirálása voltak.

d) Az iskola összes jövedelme és kiadása.

Az intézet jövedelmét a szindi és pusztaszentkirályi jószágok haszonbérei, iskolai tartozások és tőkepénzek kamatai teszik. Az 1888: évi bevétel volt 1310 frt 92 kr. A kiadás 1388 frt 33 kr. Különbség 77 frt 41 kr. A tanárok és tanitók fizetéseit részben a közpénztár, részben pedig az iskolai pénztár fedezik.

VIII. Vegyes közlemények.

1. Az iskola 1888. szept. 6-án nyittatott meg Májai István helyettes igazgató által és 1889. jun. 29-én záratott be Varga Dénes igazgató által.

2. A tanitói karban a következő változások történtek: 1. Pálfi Károly, a ki 16 évig volt iskolánk igazgatója, hosszas betegeskedés után bevégezvén rövid és tanulságos életét, temetése szept. 6-án szülötte földén, Várfalván, a város és a megye értelmiségének feltünő száma és részvéte mellett ment végbe. Legyen áldott emléke! 2. A megüresült igazgatói állást a nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszter ur rendeletével 1888 okt. 30-án Varga Dénes foglalta el. Helyébe az E. K. Tanács a tordai iskolához a latin és görög nyelvek tanitására 1889. jan. 1-én Borbély György okleveles tanárjelöltet nevezte ki. 3. Gáspár Balázs, szám- és mértan tanitó, 1888. decz. 1-én megválasztatván a brassói r. kath. főgymnásiumhoz a rajzoló geometria tánárává, helyét 1889. ápr. 1-én Burger György pozsonyi kereskedelmi akadémiai tanár foglalta el. 4. Péter János köztanitó Kadácsba, Sárosi József köztanitó pedig Tarcsafalvára papokká neveztetvén ki, helyükbe az E. K. Tanács Firtos Ferencz polgári és Muzsnai Kálmán elemi iskolai okleveles tanitókat nevezte ki.

3. Közvizsgálatot ez iskolai évben — a dyphteritis uralkodása miatt — csak egyszer lehetett tartani. A vizsgák junius hó 24., 25. és 26. napjain tartattak meg, oly móddal, hogy jun. 25-én vizsgáztak a polg. isk. tanulók a gymnasialis tárgyakból, 24 és 26-án az elemi oszt. tanulók minden tantárgyból. Minthogy az E. K. Tanács nem nevezett ki vizsgáló biztosokat, Szigethi Sándor felügyelő gond-

Sorszám	Tanár v. tanitó neve	Kinevezetés ideje	Tantárgyak, melyeket előadott	Osztályok, melyekben előadott	Órák száma hetenként	Órák száma összesen	Észrevételek
4	Barabás Lajos, r. tanár.	1875	Vallás " " Görögnyelv Magyar tört.	IV. V. III. I. II. V. IV.	1 1 1 5 2	10	A III-ik osztály főnöke és az ekklézsia papja.
5	Barabás József, r. tanár.	1878	Term.-rajz " Földrajz " " Természettan	V. IV. III. II. I. III.	3 3 3 3 3 2	17	A II-ik osztály főnöke és a terménytár őre.
6	Péterfi Lajos, r. tanár.	1887	Latin nyelv " Magyar nyelv "	II. I. II. I.	6 6 4 4	20	Az I-ső osztály főnöke és igazgatósági jegyző. A középtanoda könyvtárnoka.
7	Kovács Imre	1888	Vallás Magyar nyelv Számtan Földrajz Term.-rajz Szépirás " "	Elők. oszt " " " " " " " " " " II. I.	2 5 3 3 2 2 2 2	21	Az előkészitő osztály főnöke. Senior. Az ifjusági olv. egyl. könyvtárnoka.
8	Katona Sándor	1863	Vallásos ének " " Hangjegyism. Műének	I. II. elők. III. IV. V. I. II. III. IV. V.	2 2 1 1	6	Az ekklézsia kántora és néptanitó.
9	Felméri Mózes	1873	Szabadk. rajz Mértani rajz " " " Torna	V. IV. III. II. I. I-V. és elők. o.	1 2 3 3 3 6	18	Állami tanitóképző intézeti rajz, irás- és tornatanár.

Megjegyzés. A tanterv ugyanaz, a mi a kolozsvári főtanodánk megfelelő osztályaiban.

Hitoktatók:

Oláh Antal, r. kath. plébános, a r. k. vallásuaknak; Karácson István, ev. ref. lelkész, az ev. ref. vallásuaknak; Doctor Miklós, héjasfalvi gör. kel. lelkész, a gör. k. vallásuaknak; Sonnenklár József, metsző, a móz. vallásuaknak.

IV. A tanulók névsora az osztályozás eredménye szerint az 188$^{8}/_{9}$-ik iskolai évben.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
V. gymn. osztály.			
Balázs Ferencz	unitárius	1871	Csehédfalva.
Sófalvi Gyula	„	1872	Csehédfalva.
Dimén Mózes	„	1871	Ujszékel.
Sárga Miklós	gör. kel.	1870	Héjasfalva.
Vas Miklós	unitárius	1873	H.-Keményfalva.
Benkő János	„	1872	K.-Solymos.
Gyöngyösi Gábor	„	1872	Kálnok.
Cseh Lajos	„	1873	Szt.-Gericze.
Geréb Ádám	„	1873	A.-Boldogfalva.
Kedei Dénes	„	1871	Rava.
Szabó Mózes	„	1870	H.-Almás.
Lőrincz Dénes	„	1873	H.-Keményfalva.
Szabó Dénes	„	1872	H.-Almás.
Simon Balázs	ev. ref.	1874	Martonos.
Karda Sándor (meghalt)	unitárius	1870	B.-Körispatak.
Összesen: 15.			
IV. gymn. oszt.			
Katona Sándor	unitárius	1875	Sz.-Keresztur.
Kis László	„	1871	M.-Sáros.
Reichert Károly	róm. kath.	1872	Héviz.
Horváth János	ev. ref.	1875	Sz.-Keresztur.
Porea Ödön	gör. kath.	1873	Tür.
Geiger János	ág. hitv.	1874	Kund.
Brendus Miklós	gör. kel.	1871	Czélina.
Gidáli Izidor	Mózes vall.	1874	Véczke.
Kovács István	unitárius	1872	Uj-Székel.
Jódál Rezső	ev. ref.	1875	M.-Fráta.
Összesen: 10.			
III. gymn. osztály.			
Barabás József	unitárius	1876	Sz.-Keresztur
Varga Dénes	„	1873	Sz.-Mihály.
Veres Árpád	róm. kath.	1875	Sz.-Keresztur.
Csegezi Árpád	unitárius	1874	Héjasfalva.
Felméri István	ev. ref.	1875	Sz.-Keresztur.
Major Sándor	unitárius	1875	Csekefalva.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Bedőházi Gábor	unitárius	1873	Kálnok
Székely Ferencz	"	1875	H.-Szt.-Péter
Pősig Venczel	róm. kath.	1875	Sz.-Keresztur
Kozma Gyula	unitárius	1876	Csehédfalva
Sándor Viktor	ev. ref.	1876	Sz. Keresztur
Kovács Béla	unitárius	1875	Kálnok
Katona Endre	"	1876	Sz.-Keresztur
Sándor Aurél	ev. ref.	1875	Sz.-Keresztur
Vida Géza	unitárius	1875	Kénos
Benczédi Ferencz	"	1873	Benczéd
Kis Jenő	"	1875	Uj-Székel
Kovács Péter	"	1876	Uj-Székel
Rácz Sándor	ev. ref.	1875	Sz.-Keresztur
Dorka János	gör. kel.	1874	Szász-Ivánfalva
Nagy Béla*	ev. ref.	1876	Sz.-Keresztur
Összesen: 21.			
II. gymn. osztály.			
Máté Béla	unitárius	1876	H.-Ujfalu
Bedő Árpád	"	1875	Tordátfalva
Ferenczi Kálmán	"	1877	Medesér
Jánovics Ilia	gör. kel.	1874	N.-Bun
Balázs Lajos	ev. ref.	1875	A.-Boldogfalva
Zoltán Árpád	unitárius	1875	Héviz
Kibédi Zsigmond	ev. ref.	1876	N.-Kede
Szentannai Samu	unitárius	1876	Szt.-Miklós
Szász Domokos	"	1876	Kobátfalva
Mánta György	gör. kel.	1872	Keresd
Dombi Géza	unitárius	1876	H.-Szt.-Márton
Györfi Lajos	ev. ref.	1876	Sz.-Keresztur
Kis Jakab	unitárius	1876	Szt.-Ábrahám
Muszták Béla	ev. ref.	1876	Sz.-Keresztur
László Áron	unitárius	1876	Fiátfalva
Major Zakariás	gör. kel.	1873	O.-Hidegkut
Horváth Gábor	ev. ref.	1875	Sz.-Keresztur
Sófalvi József	unitárius	1876	Sz.-Keresztur
Rondoleán János	gör. kel.	1874	Medgyes
Sipos Gyula	unitárius	1875	Ürmös
Derzsi István	"	1876	Dézsfalva
Varró Elek	ev. ref.	1876	Fiatfalva
Pál János*	unitárius	1874	Medesér
Fazakas János*	"	1874	Héviz
Összesen: 24.			

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
I. gymn. oszt.			
Bálint Domokos	unitárius	1875	F.-Váralja.
Márkos Albert	„	1878	Tarcsafalva.
Hadházi Béla	„	1875	Muzsna
Kis László	„	1878	A.-Boldogfalva.
Wolf Frigyes	ágost. hitv.	1874	Segesvár.
Nagy János	ev. ref.	1877	Sz.-Keresztur.
Rádu Dénes	gör. kel.	1873	Szász-Nádas.
Borbély István	ev. ref.	1875	Sz. Keresztur.
Gombos János	unitárius	1878	Sz.-Keresztur.
Miklós Jenő	„	1878	Szt.-Mihály.
Czitrom Vilmos	Móz. vall.	1878	Segesvár.
Kovács Miklós	unitárius	1875	Kobátfalva.
Gidáli Jenő	Móz. vall.	1878	Véczke.
Veres Béla	unitárius	1878	K.-Kadács.
Sándor Dénes	„	1877	Gyepes.
Kálnoki Domokos	róm. kath.	1876	Sz.-Keresztur.
András Zsigmond	unitárius	1876	F.-Váralja.
Andrási Sándor	„	1878	F.-Váralja.
Nagy László	ev. ref.	1877	Sz.-Keresztur.
Simó Benedek	unitárius	1876	Vadad.
Nagy Dezső	ev. ref.	1878	Sz.-Keresztur.
Kis Tamás	unitárius	1877	Uj-Székel.
Barabás György	gör. kel.	1871	O.-Andrásfalva.
Keresztesi Lajos	ev. ref.	1877	Almakerék.
Kovács Márton	unitárius	1876	Csehédfalva.
Szucs Vaszilia	gör. kel.	1873	Hétur.
Török József	unitárius	1876	Csekefalva.
Méhész János	gör. kel.	1872	O.-Andrásfalva.
Régeni Áron	unitárius	1878	Kálnok.
Miklósi Gábor	„	1876	Gagy.
Máté Albert	„	1879	Recsenyéd.
Hegedüs Mihály	„	1875	Szt.-Ábrahám.
Nagy Elek	ev. ref.	1877	Sz.-Keresztur.
Agh József	unitárius	1876	Szt. Ábrahám.
Demeter Domokos	„	1875	M.-Zsákod.
Ferenczi András	ev. ref.	1878	Kobátfalva.
Hadházi Jenő	unitárius	1877	Muzsna.
Simó Béla	ev. ref.	1875	Sz.-Keresztur.
Gombos Lajos*	unitárius	1877	Csehédfalva.
Jodál József*	ev. ref.	1877	Szász-Bonyha.

Neve	Vallása	Születési éve	Születési helye
Gündisch Péter*	ág. hitv.	1873	N.-Disznód
König János*	„	1874	N.-Disznód
Összesen: 42.			
Előkészitő osztály.			
Gálfalvi Sámuel	unitárius	1878	Szt.-Miklós
Rédiger Ödön	„	1878	Szabéd
Benedek Mihály	„	1878	A.-Benczéd
Sándor Ákos	„	1877	Dézsfalva
Katona Márton	„	1878	Sz.-Keresztur
Antal József	„	1878	A.-Rákos
Mátéfi János	ev. ref.	1874	Uj-Székel
Boros György	unitárius	1878	N.-Kadács
Rend Gyula	„	1878	Szabéd
Kövendi János	„	1876	Sz.-Keresztur
Szathmári Miklós	„	1877	Derzs
Vas Lajos	„	1877	Tarcsafalva
Kis János	„	1878	Jánosfalva
Kis Dániel	ev. ref.	1876	Bögöz
Keresztes János	„	1876	Uj-Székel
Soós Gyula	„	1879	Fiatfalva
Sebestyén János	unitárius	1877	Martonos
Gál Gyula	„	1878	Szt.-Gericze
Orbók Sándor	„	1879	Rugonfalva
Brandner Ede	róm. kath.	1877	Gyéres
Brandner Endre	„	1879	Virágos-Völgy
Horváth Sándor*	ev. ref.	1878	Sz.-Keresztur
Kis Árpád	unitárius	1879	M.-Sáros
Nagy János*	„	1878	Sárd
Összesen: 24.			

A *-gal jelöltek évközben kimaradtak.

6*

V. ÁLTA

STATISTIKAI

az 1888—89-ik tanévről a székely-

Tanfolyam	Osztály	Felvétetett év elején	Évközben	A tanév bezártakor volt	Nemzetiség szerint			Vallás szerint							Életkor				
		Rendes	Kilépett	Rendes	Magyar	Román	Német	Unitárius	Ev. ref.	G. kel.	Róm. kath.	Ágost. hitv.	G. kath.	Móz. vall.	8 éves	9 éves	10 éves	11 éves	12 éves
A gymnasiumban	I. gymn. oszt.	42	4	38	35	4	3	23	9	4	1	3	—	2	—	3	11	5	8
	II. gymn. oszt.	24	2	22	20	4	—	14	6	4	—	—	—	—	—	—	—	2	10
	III. gymn. oszt.	21	1	20	20	1	—	13	5	1	2	—	—	—	—	—	—	—	8
	IV. gymn. oszt.	10	—	10	7	2	1	3	2	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—
	V. gymn. oszt.	15	1*	14	14	1	—	13	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen	112	8	104	96	12	4	66	23	11	4	4	1	3	—	3	11	7	26
	Előkészitő oszt.	24	2	22	22	—	2	17	5	—	2	—	—	—	4	11	5	3	—
Az egész együtt	A gymnasiumban	112	8	104	96	12	4	66	23	11	4	4	1	3	—	3	11	7	26
	Az előkészitőben	24	2	22	22	—	2	17	5	—	2	—	—	—	4	11	5	3	—
	Összesen	136	10	126	118	12	6	83	28	11	6	4	1	3	4	14	16	10	26

* Meghalt.

LÁNOS
KIMUTATÁS
keresztúri unitárius középtanodánál.

szerint						Születési helyük szerint												Osztályozás eredménye				Vizsgát tett	Vizsg. nem tett	Előmenetelük szerint	
13 éves	14 éves	15 éves	16 éves	17 éves	18 éves	Udvarhelym.	N.-Küküllőm.	K.-Küküllőm.	M.-Tordam.	Háromszékm.	Szebenm.	A.-Fehérm.	Sz.-Dobokam.	T.-Aranyosm.	Kolozsm.	Vidéki	Helybeli	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Rendes	Rendes	Haladók	Ismétlők
8	2	3	2	—	—	32	3	3	1	1	2	—	—	—	—	34	8	4	12	15	7	38	—	32	6
5	6	1	—	—	—	17	5	2	—	—	—	—	—	—	—	20	4	2	8	12	—	22	—	20	2
8	2	3	—	—	—	18	1	1	—	1	—	—	—	—	—	12	9	6	4	10	—	20	—	19	1
2	2	2	2	1	1	4	2	2	—	—	—	1	1	—	—	8	2	1	2	7	—	10	—	9	1
—	1	4	5	2	3	12	1	—	1	1	—	—	—	—	—	15	—	2	5	6	1	14	—	14	—
23	13	13	9	3	4	83	12	8	2	3	2	1	1	—	—	89	23	15	31	50	8	104	—	94	10
1	—	—	—	—	—	15	1	3	3	—	—	—	—	1	1	21	3	7	7	7	—	21	1	18	4
23	13	13	9	3	4	83	12	8	2	3	2	1	1	—	—	89	23	15	31	50	8	104	—	94	10
1	—	—	—	—	—	15	1	3	3	—	—	—	—	1	1	21	3	7	7	7	—	21	1	18	4
24	13	13	9	3	4	98	13	11	5	3	2	1	1	1	1	110	26	22	38	57	8	125	1	112	14

VI. A tanuló ifjuság segélyezése.

A téli vizsgálat alkalmával.

a) Mártonffy Gergelyné, Koncz Juliánna alapból: Katona Endre III. oszt., Ferenczi Kálmán II. oszt., Bedő Árpád II. oszt. tanulók fejenként 20 frt 34 krt.

b) Az Augusztinovics Sámuel-alapból: Kedei Dénes, Szabó Mózes V. oszt., Csegezi Árpád, Major Sándor, Varga Dénes, Székely Ferencz és Bedőházi Gábor III. oszt., Veres Béla, Bálint Domokos, Hadházi Béla, Sándor Dénes és Miklós Jenő I. oszt. tanulók fejenként 3 frt 50 krt.

A nyári vizsgálat alkalmával.

c) Mártonffy Gergelyné-alapból: Máté Béla II. oszt., Kis László és Márkos Albert I. oszt. tanulók fejenként 20 frt 34 krt.

d) Botta Györgyné Koncz Klára-alapból: Benkő János V. oszt. tanuló 20 frtot.

e) Fejér Márton-alapból a szépirásért: Székely Ferencz III. o. tanuló 1 frtot.

f) Sándor Jolán-alapból: Sándor Dénes I. oszt tanuló 3 frtot.

g) Filep Zoltán-alapból: Szabó Mózes és Lőrincz Dénes V. oszt. tanulók fejenként 1 frtot.

h) Orbán Balázs-alapból: Sárga Miklós V. oszt., Reichert Károly IV. oszt., Major Sándor III. oszt., Sófalvi József II. oszt., Bálint Domokos I. oszt. tanulók fejenként 6 frtot.

i) Az Ágoston István-alapból: Dimén Mózes, Vas Miklós, Gyöngyösi Gábor, Cseh Lajos, Geréb Ádám V. oszt. tanulók fejenként 10 frtot: Kedei Dénes V. oszt., Szabó Mózes V. oszt., Kis László IV. oszt., Barabás József III. oszt, Varga Dénes III. oszt., Bedőházi Gábor III. oszt. tanulók egyenként 5 frtot; Kis Tamás I. oszt. tanuló pedig 4 frtot.

k) A Székely-egyleti első takarékpénztár ez évi nagygyülésén 25 frtot ajándékozott iskolánknak egy jó igyekezetü és magaviseletü szegény tanuló részére segélyképpen. Ez Balázs Ferencz V. osztályu tanulónak adatott.

l) Az udvarhelymegyei takarékpénztár hasonlóan 25 frtot ajándékozott, s az Sófalvi Gyula V. oszt. tanulónak adatott. Ez adományokért az igazgatóság szives köszönetét fejezi ki e helyen is.

m) Rafaj Károly ez évben is 8 frtot bocsátott segélyezésre s ez Katona Sándor IV. oszt. tanulónak adatott.

n) Az V-ik osztálybeliek leggondosabban tartván virágos táblájokat a gymn. kertjében, Sándor Jánosnétól 2 frtot kaptak cseresznyére.

o) Bedő Sándorné, Bereczky Mária-alapból köztanitói fizetéspótlék czimen 14 frt 64 kr adatott ki.

Az év folyamában.

p) A Koncz János alapból 10 tanuló kapott havonként 2—2 frtot segélyképpen. u. m. Demeter Domokos I., Máthé Albert I., András Zsigmond I., Szász Domokos II., Zoltán Árpád II., Kozma Gyula III., Kis Jenő III., Vida Géza III., Kovács Béla III., Lőrincz Dénes V. oszt. tanulók. Összesen 200 frtot.

Jegyzés. Az összes segedelmezés teszen: 564 frt 6 krt o. é.

VII. Könyvtárak, gyüjtemények.

a) A nagy könyvtár a mult iskolai év végén állott 12,509 darabból. Ez évi gyarapodás 246 drb; tehát ma áll: 12,755 drbból. A szaporodás igy történt: az iskola pénztárából vétetett 10 drb., ára 26 frt 90 kr. A mlsgs. Berde Mózes ur által adott pénzből 14 drb., ára 26 frt 90 kr. A m. t. Akadémia ajándéka 65 drb, becsértéke 38 frt 85 kr. Báró Orbán Balázs ajándéka 14 drb., becsértéke 28 frt. Tanfelügyelő Sándor Mózes ajándéka 13 drb., becsértéke 20 frt. Többek ajándéka 73 drb, becsértéke 9 frt 55 kr.

Az iskola pénztárából a következő folyóiratok, lapok járattak: Magyar nyelvőr. (12 drb.) Egyetemes philologiai Közlöny, a pótkötettel (11.) Egyetemes közoktatási Szemle (12 drb.) Középiskolai tanáregylet Közlönye (10 drb.) Budapesti Szemle (12 drb.) Sárospataki Lapok. Az összes vétel és becsérték 185 frt 20 kr.

Használta az iskolai évben a nagy könyvtárt 20 egyén; használatra kivettek 53 művet 179 drbban.

b) Az ifjusági könyvtár gyarapodott ez évben vétel útján 1 darabbal 2 frt értékben. Ajándékoztak: mltsgs. Szent-Királyi Árpád 1 drbot 10 frt értékben. Szabó Mózes p. ü. titkár 2 drbot, 2 frt értékben. Gálfi István 1 drbot, 1 frt értékben.

Járattak a következő lapok: Vasárnapi Ujság. Politikai Ujdonságok. Hasznos mulattató. Prot. egyházi és iskolai lap. Keresztény Magvető. Unitárius Közlöny. Ingyen jött a Néptanitók Lapja.

Tagsági dijakból bejött 62 frt 25 kr. Más bevétel 9 frt 24 kr. Kiadás lapokra és könyvek köttetésére 72 frt 22 kr. A megelőző évi pénztári maradékot is számitva, most pénzkészlet 29 frt 9 kr.

Az ifjusági könyvtár-alap a Népbankban jelenleg 445 frt 36 kr.

Használta az ifj. könyvtárt ez évben 113 tag. Használatra kivettek 471 művet 614 darabban.

c) A terménytárban szerekre fordittatott ez évben 8 frt 79 kr.

VIII. Adatok az 1888—89. tanév történetéhez.

A beiratások szeptember 1—3 napjain történtek. Az iskolai év megnyilt 4-én reggel $^{1}/_{2}8$ órakor. Megnyitó beszédet tartott az igazgató.

A tanitó személyzetben a következő változás történt. Fekete

Domokos isk. főnök és köztanitó 497—1888. püspöki szám alatt datki pappá neveztetvén ki, helyébe az E. K. Tanács 193—1888. sz. alatt Kovács Imre papnövendéket küldötte.

Az E. Főtanács 31—1888. sz. a. Péterfi Lajos tanár atyánkfiát állandósitotta.

Vallás- és közoktatási Miniszter ur Nagyméltóságának leirata következtében E. K. Tanácsunk 94—1888. sz. a. megrendeli, hogy az igazgatói hivatal a könyvtárnokságtól elkülönittessék. Ennek következtében az 1888. szept. 3-án tartott igazgatósági gyülésen 7. sz. a. Sándor János igazgató, a ki 16 évig viselte a könyvtárnokságot, tisztét letette és Péterfi Lajos tanár választatott meg könyvtárnoknak.

A gymnasium épületében levő első lépcsőzet helyett uj lépcsőzet készittetett

Udvarhelymegye főispánja és az unitáriusok főgondnoka mlgs. Dániel Gábor ur, 1888. decz. 13-án meglátogatta iskolánkat; a rend és tisztaság felett megelégedését nyilvánitotta.

A szebeni tankerület főigazgatója, mint a magas kormány megbizottja, f. évi márczius 14-én érkezett körünkbe s hivatalos látogatását 15-én és 16-án tartotta. Az egyes osztályokban 15 tani tási órán jelent meg; megvizsgálta a szertárakat, a benlakást. A látottak és tapasztaltak felett teljes megelégedését fejezte ki. A nméltóságu miniszter urhoz történt felterjesztésében, még egy rendes tanáriszék beállitását kivánja a középiskolai törvény alapján, és hogy az igazgatói iroda az intézet épületében legyen bérendezve. Ez utóbbi ohajtásra nézve az előintézkedést meg is tette igazgatóságunk. Az előbbire nézve, minthogy a magas kormány is elismeri jó akaratunkat s látja törekvésünket, reményünk van, hogy idő adatik és nem fogja veszély fenyegetni iskolánkat. J ó f é l n i, d e n e m m e g i j e d n i! Ha lelkész-tanár atyánkfia tanári minősége a nagyméltóságu miniszter ur által, kihez ujabban fel van terjesztve, elismertetik, a tanári létszám kérdése a székely-kereszturi iskolánál teljesen meg lesz oldva. Ezután csak a 6-ik osztály beállitására kell törekednünk, melyet a Székely unitáriusok k ö z s a j n á l a t á r a az 1879. évi Zsinati főtanács elejtett. Ez leszen aztán **jó hir** a székely-kereszturi gymnasiumról. Ezt mondom én, mint a VI-ik osztály beállitásának h i v e, m o z g a t ó j a.

A Székely-egyleti első takarékpénztár és az udvarhelymegyei takarékpénztár ez évben is 25—25 frtot ajándékozott egy-egy szegény, jó igyekezetü tanuló részére. Ez ajándékokért igazgatóságunk levélben fejezte ki szives köszönetét, mit e helyen nyilvánoson is örömmel teszen meg.

Az $188^7/_8$-ik évben iskolánk V-ik osztályát végzett Iklandi Filep Zoltán, inneni eltávozása után, a mult őszszel elhalt szülői házánál. A megszomorodott szülők Filep Domokos és neje Boros Zsuzsánna 100 frt alapitványt tettek iskolánkhoz „F i l e p Z o l t á n-a l a p“ czimen, melynek kamatja $^2/_5$ részét kapja két V-ik osztályu tanuló, nem annyira a jól tanulás, mint a jó magaviselet czimén;

$^3/_5$ rész pedig tőkésittessék mindaddig, mig az alap 200 frtra növevekedik. Igazgatóságunk ez alapitványért meleg köszönetét fejezte ki a megszomorodott szülőknek.

Folyó évi május 30-án d. u. 3 órára ünnepet rendezett igazgatóságunk a gymn. nagytermében, mely alkalommal Péterfi Lajos rendes tanár afia tartotta székfoglaló értekezését Székely Sándornak „A Székelyek Erdélyben“ czimü eposzáról, még pedig nagy és díszes közönség előtt. A lelkes ifju tanár sikerült értekezése végén megéljeneztetett. Az nap 5 órakor kezdve tartotta az ifjuság majálisát a gymnasium kertjében, mely a tanszerek gyarapitására 39 frt 38 kr tiszta jövedelmet adott.

Igazgatósági ülés volt ez évben 18, melyeken a gymnasium tan- és gazdasági ügyei lettek elintézve.

Az intézeti orvos ur jelentése szerint 36 betegségi eset volt a tanulók között. Szem és testök általános állapotára vonatkozó vizsgálat három alkalommal tartatott ez év folyamában. Az egészségi állapot jó volt, leszámitva azt az egy esetet, hogy V-ik oszt. tanuló Korda Sándor 1888. évi decz. 14-én B.-Kőrispatakon elhalt szülői házánál tüdővészben. Igyekező és kiváló jó magaviseletü tanuló volt. Legyen csendes siri álma!

Jaeger Fr. József gyógyszerész ur, a tanulók által vásárolt gyógyszerek ára 20%-át az intézet javára ajándékozta.

A Gál Ábel-alap mult év végén volt 2179 frt 44 kr, most 2207 frt 42 kr.*)

A Vas Miklósné alap 736 frt 2 kr, most 787 frt 54 kr.

A Kórház-alap 1677 frt 3 kr, most 1726 frt 97 kr.**)

A Kriza János-alap 67 frt 95 kr, most 72 frt 50 kr.

A Marosi Gergely-alap 59 frt 42 kr, most 63 frt 35 kr.

Az ifjuságnak tanulásban való igyekezete, magaviselete jó. A vizsgálatok január és junius végén tartattak. Az állandó vizsgálóbizottság mellé mindkét alkalomra az E. K. T. több egyházi tanácsost nevezett ki.

A nyári vizsgálat végén az osztály ismétlésére utasittatott 9, javító vizsgára pedig 5. Egy osztályban kétszeri bukás után el lett utasitva 1.

Az iskolai év junius 29-én végződött, a mikor is az érdemsor felolvasása, a jutalmak kiosztása után záró-beszédet tarott az igazgató.

A jövő tanév szept. 1-én kezdődik. A dijak előre fizetendők.

Az ösztöndijak elnyerése végett a folyamodások, szegénységi bizonyitványnyal felszerelve, szept. 10-ig beadandók az igazgatósághoz.

Sándor János,
igazgató-tanár.

---

*) Ez alap kamatjaiból 125 frt tanári fizetésbe adatott s innen van a szaporodás kicsisége.

**) Ide van számitva a Városfalvi Bedő Sándor ezer frt hagyatéka is.

TARTALOM.